

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΑΝΑ ΤΗΝ ΥΦΗΛΙΟΝ

ΗΝΩΜΕΝΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙ

Καταπληκτικῶς καὶ συνεχῶς αὐξάνει ἡ παιδαγωγικὴ κίνησις ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς. Ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ ἐκδιδόμενα εἰδικῶς πρὸς ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορούντων εἰς τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν ὁσμῆροι πληθύνονται. Καὶ φιλολογικῶν δὲ περιοδικῶν, πολιτικῶν ἐφημερίδων οὐκ ὀλίγαι στήλαι διατίθενται συχνότατα πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν. Σύλλογοι παιδαγωγικοὶ ἐκάστοτε νέοι ἰδρύονται, σύνδεσμοι σχολικοὶ παντοειδεῖς προστίθενται εἰς τοὺς τῶς ὑπάρχοντας, συνέδρια διδασκαλικά πλεῖστα συγκροτοῦνται, ἐν οἷς συζητοῦνται προγράμματα, μέθοδοι διδασκαλίας, καὶ τὰ συμφέροντα ἐν γένει τῶν σχολείων καὶ τῶν διδασκάλων. Καθ' ἐκάστην ἀναγινώσκει τις εἰς τὰς ἐφημερίδας πληθὺν ἀγγελιῶν, δι' ὧν ἀγγέλλεται ὁ χρόνος τῆς συγκροτήσεως τῶν συνεδρίων τούτων, ὧν ἄλλα μὲν εἶνε γενικά, ἀντιπροσωπευομένων ἐν αὐτοῖς πάντων τῶν κρατῶν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν δι' ἀντιπροσώπων ἐκ πασῶν τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαίδευσως, ἄλλα δὲ μερικώτερα, συνεργησμένων μόνον τῶν καθηγητῶν ἢ διδασκάλων ἐνὸς κράτους, καὶ ἄλλα τέλος ἐν στενωτέρῳ κύκλῳ ἀποτελούμενα ἐξ ἀντιπροσώπων μίᾳς μόνον βαθμίδος τῆς ἐκπαίδευσως, τῆς μέσης π. χ. ἢ τῆς κατωτέρας. Πολύαριθμοι δ' ἐπίσης καὶ σπουδαιότατοι διὰ τὰ πορίσματα τῶν εἶνε καὶ αἱ κατ' ἴδιαν συνελεύσεις τῶν διδασκάλων καὶ καθηγητῶν τῶν διαφόρων πόλεων.

Τὰ συνέδρια ταῦτα ἐλκύουσι τὸ ἐνδιαφέρον οὐ μόνον τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ καὶ οὕτω μεταβάλλονται εἰς ἐορτὰς λαϊκὰς καὶ ἐθνικὰς. Ἐπειδὴ ἐν Ἀμερικῇ ἡ ἐκπαίδευσις ἀπολαύει πλείονος ὑπολήψεως ἢ ἐν Εὐρώπῃ, ὁ λαὸς ὅλος τῆς πόλεως, ἐν οἷς συνέρχονται τὰ συνέδρια ταῦτα, ὑποδέχεται προφρόνως τοὺς πανταχόθεν συρρέοντας Ἀμερικανούς διδασκάλους. Αἱ διασκέδασεις διαδέχονται τὰς συνεδρίας. Ἐκδρομαί, ἵπποδρομιαί, συναυλιαί, θεατρικαὶ παραστάσεις, γυμναστικοὶ ἀγῶνες, ὑπόδοχαί κλπ. εἶνε ἀναπόσπαστα τῶν συνεδρίων παραρτήματα. Πῶς νὰ μὴ σπεύδωσι μετὰ μεγίστης προθυμίας εἰς τοιαῦτα συνέδρια οἱ διδάσκαλοι, ἀφ' οὗ γνωρίζουσιν ὅτι ἐξέρχονται εἰς μεγάλην ἀπόστασιν πρὸς προὔ-

πάντησιν τῶν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, εἰς ἣν μεταβαίνουσι προσφέροντες εἰς αὐτοὺς κἀνίστρα πλῆρη ἀθῆων καὶ ἐσπεριδοειδῆ;

Πλὴν δὲ τούτων καὶ τὰ παιδαγωγικὰ συγγράμματα τὰ ἐκάστοτε δημοσιευόμενα περὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ ὑπὸ θεωρητικῆν καὶ ὑπὸ πρακτικῆν ἔσοψιν ὑπερβαίνουσι κατ' ἀριθμὸν καὶ αὐτὰ τὰ ἐν Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ ἐκδιδόμενα. Καὶ ἄλλα μὲν τῶν συγγραμμάτων τούτων ἔχουσιν ὡς βᾶσιν τὰ συγγράμματα ἐξόχων Εὐρωπαϊῶν καθηγητῶν ὡς π. χ. τοῦ Ἐρβαρτ, τὰ ἔργα τοῦ ὁποίου ἐξελαίκευσαν, οὕτως εἰπεῖν, ἐν Ἀμερικῇ, καὶ τοῦ Πεσταλόττη, ἄλλα δὲ εἶνε ὅλως πρωτότυπα βασιζόμενα πάντα σχεδὸν ἐπὶ φιλοσοφικῶν καὶ μάλιστα ἐπὶ ψυχολογικῶν ἐρευνῶν.

Ἄλλ' οἱ Ἀμερικανοὶ, πρακτικὸς κατ' ἐξοχὴν λαὸς, δὲν ἀρκεῖται εἰς θεωρίας μόνον ἐκφερομένας εἴτε ἐν συνεδρίοις εἴτε ἐν συγγράμμασιν εἴτε ἐν ἐφημερίσιν. Τὰς θεωρίας διηνεκῶς τὰς ἐφαρμόζουσι, τελειοποιούντες ἀκαταπαύστως τὸ σύστημα τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. Καὶ τὰς βᾶσεις μὲν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ τῶν συστήματος ὡς ἀποδειχθέντος ἀρίστου δὲν θίγουσιν. Ἀπὸ πολλοῦ π. χ. χρόνου ἐθεσπίσθη ὀλιγαετής ἢ διάρκεια τῆς φοιτήσεως εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἀπὸ τοῦ ἔκτου ὀηλ. μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους καὶ ὁ θεσμὸς οὗτος παραμένει ἀσάλευτος. Ἄλλ' ἐν ταῖς λεπτομερείαις δεικνύνται ἀκαταπαύστως προδευτικοί. Τὰ προγράμματα, αἱ μέθοδοι τῆς διδασκαλίας μετὰ σοβαρώτατας συζητήσεις τροποποιοῦνται ἰδρύματα, ἐν οἷς συμπληροῦνται ἢ μὲρφοσις τῶν ἐκ τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποφοιτῶντων, νέα ἐκάστοτε ἀνεγείρονται καὶ ἐν γένει μετ' ἀπαρμιλλῶν δραστηριότητος ἐπιδιώκεται ἢ συμπληρωσις ἢ ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταρρυθμισις τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσως. Καὶ πρότερον μὲν δὲν ἤξιουν νὰ ἀσχολῶνται περὶ τὰ ζητήματα τῆς στοιχειώδους παιδείσεως ἄνδρες ἐπιφανῆ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ κατέχοντες θέσιν, νομίζοντες ταῦτα ὡς ἀσχολήματα προσωρισμένα διὰ ταπεινοτέρας διανοίας. Ἀπὸ εἰκοσαετίας ὅμως τὰ ζητήματα ταῦτα ἀπασχολοῦσι σοβαρώτατα αὐτὰ τὰ πανεπιστήμια. Ἡ προρρηθεῖσα πρόληψις κατέπεσε καὶ ἐδημιουργήθη σὺν τῷ χρόνῳ συνεργασία τις ἀμοιβαία μεταξὺ τῆς στοιχειώδους καὶ τῆς ἀνωτάτης ἐκπαίδευσως. «Πανεπιστήμιον», λέγει σοφὸς τις Ἀμερικανός, «τὸ ὅποιον δὲν μελετᾷ τὰ παιδαγωγικὰ ζητήματα μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας, μεθ' ἧς καὶ τὰ φυσικὰ ἢ καὶ τὰ φιλολογικὰ, δὲν εἶνε εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν περιωπῆν».

Σήμερα λοιπόν τὰ σχολικά ζητήματα συγκινούσι πάσας τὰς τάξεις τῶν Ἀμερικανῶν ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων μέχρι τῶν κατωτάτων. Ἡ μετὰ-θεσις π. χ. διευθυντοῦ διδασκαλείου κινεῖ τὴν γενικὴν προσοχὴν. Πρῶτος ὁ διευθυντὴς περιωνύμου παρὰ τὸ Σικάγον διδασκαλείου παρητήθη ἀπὸ θέσεως, ἣν κατεῖχεν ἐπὶ δέκα ἐξ ἔτη. Ἡ παραίτησις αὕτη, καίπερ ἐξ ἰδιωτικῶν λόγων προκληθεῖσα, ἤγειρε θόρυβον μέγαν ἕνεκα τῆς ἐξόχου ἰκανότητος τοῦ παραιτηθέντος. Τοσοῦτον ἐνδιαφέρουσι τὴν κοινὴν γνώμην τὰ σχολικά ζητήματα.

Ἐλέγη ἀνωτέρω ὅτι νέα ἐκάστοτε συστήματα ἐπινοοῦνται καὶ ἐφαρμόζονται πρὸς μεταρρυθμίσεις καὶ συμπλήρωσιν τῶν τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδύσεως. Τὰ θερινὰ π. χ. μαθήματα, τὰ ἐν Νέα Ὑόρκη κατὰ τὸ 1894 τὸ πρῶτον ἐγκαινισθέντα, περὶ ὧν καὶ ἡ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή» ἐπραγματεύθη, γεραικύνονται ὁσμημέραι, διότι κατεδείχθησαν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν ἄριστα καὶ εἰς ἄλλας καὶ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐγκληματικότητος τῶν παιδῶν, ἣτις ηὔξανετο κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς. Αἱ πόλεις δὲ αἱ πρωτοστατοῦσαι εἰς τὴν ποικίλην ἐκπαιδευτικὴν κίνησιν εἶνε κυρίως τὸ Σικάγον, ἡ Νέα Ὑόρκη καὶ ἡ Βοστώνη.

Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους οἱ παιδικοὶ κῆποι κατὰ τὸ Φροβελιανόν σύστημα, τὸ ὁποῖον ἐσπούδασαν ἐν Γερμανίᾳ πρὸς τοῦτο μεταβάσαι Ἀμερικανίδες, τοσοῦτον ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὥστε σήμερον ὑπερβαίνουν τὰς 4,000 ἀριθμοῦντες περὶ τὰς 200 χιλ. παιδῶν. Τὰ παιδαγωγεῖα ταῦτα συντηροῦνται ὑπὸ ἰδιωτῶν, ὑπὸ διαφόρων ἐταιρειῶν καὶ ὑπὸ τῶν κρατῶν. Αἱ ἐν τοῖς παιδικοῖς τούτοις κήποις ἐργαζόμενοι νηπιαγωγοὶ λαμβάνουσιν ἰδίαν μὲν μὲν ἐντὸς τῶν διδασκαλείων, εἰς τὰ προγράμματα τῶν ὁποίων εἶνε ἀναγεγραμμένα μαθήματα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Μεγάλῃ δὲ φροντίδι καταβάλλεται, ὥστε ἡ ἐν τοῖς νηπιαγωγείοις τούτοις τηρουμένη ἐργασία νὰ τηρῆ τὸ προσήκον μέτρον. Δὲν πρέπει δηλ. τὸ νηπιαγωγεῖον μῆτε νὰ συγχέεται πρὸς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον μῆτε πάλιν νὰ καθίσταται σχολεῖον ὅλων παιδικῶν.

Ἡ πρώτη βαθμὶς τῆς ἐκπαιδύσεως ἐν Ἀμερικῇ μετὰ τὰ νηπιαγωγεῖα εἶνε τὰ στοιχειώδη δημοτικὰ σχολεῖα. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα φοιτῶσι παῖδες ἀπὸ τοῦ ἔκτου μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους, τὸ δὲ σύνολον τῶν ἐγγεγραμμένων εἰς πάντα τὰ σχολεῖα δημοσιὰ τε καὶ ἰδιωτικὰ ὑπερβαίνουν τὰς 15,000,000 ἐπι 73,000,000 κατοίκων, ἧτοι ἡ φοιτήσις ἔχει ἀνέλθει ὑπὲρ τὰ 18%. Τὰ ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδύσεως δαπανώμενα ποσὰ εἶνε καλοσυσταῖα, ὁ δὲ μισθὸς ποικίλλων κατὰ τὰ διάφορα κράτη ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον τῶν μὲν διδασκάλων εἰς 58 δολλάρια,

ἧτοι 300 περίπου φρ. κατὰ μῆνα, τῶν δὲ διδασκαλισσῶν εἰς 50 δολλάρια, ἧτοι 250 φρ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν διδασκάλων ὑπερβαίνει τὰς 400,000, ὧν τὰ τρία τέταρτα περίπου εἶναι διδασκάλισσαι καὶ τὸ ἐν τέταρτον εἶνε διδάσκαλοι. Διότι ἡ Ἀμερικὴ εἶνε τὸ μόνον ἔθνος, εἰς τὸ ὁποῖον ὁσμημέραι ἐλαττοῦται τῶν ἀρρένων διδασκάλων ὁ πληθυσμὸς ἐκχωρῶν τὴν θέσιν του εἰς τὸ θῆλυ φύλον. Ὁ λόγος τῆς προτιμήσεως τοῦ θήλεος γένους ἀντὶ τῶν ἀρρένων εἶνε διττός· πρῶτον μὲν ὅτι οἱ ἄρρενες ἕνεκα τῆς καταπληκτικῆς προόδου τῆς βιομηχανίας τρέπονται εἰς ἔργα ἀπαιτοῦντα ἰσχυροτέρας σωματικὰς δυνάμεις καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ ἄρρενες μνηστήρες τῶν διδασκαλικῶν θέσεων εἶνε πολὺ ὀλιγώτεροι τῶν θηλέων· δεύτερον, διότι αἱ διδασκάλισσαι μισθοδοτοῦνται, ὡς προεβλήθη, ὀλιγώτερον ἢ οἱ διδάσκαλοι. Οὐ μόνον δὲ τὰς θέσεις τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν ἐπιθεωρητῶν καταλαμβάνουσιν ὁσμημέραι γυναῖκες ἐκτοπιζούσαι τοὺς ἄρρενας.

Ἐπειδὴ ἕκαστον κράτος διοικεῖ ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν τὴν ἐκπαιδυσίν του, βεβαίως δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐνότης οὔτε περὶ τὴν νομοθεσίαν οὔτε περὶ τὰ προγράμματα οὔτε περὶ τὴν μεθόδον. Ἄλλ' ἐπειδὴ, ὡς προείπομεν, διὰ τῶν ἀπειρῶν παιδαγωγικῶν συγγραμμάτων καὶ τῶν συχνῶν διδασκαλικῶν καὶ παιδαγωγικῶν ἐν γένει συνεδρίων ἐπικοινωνοῦσι πνευματικῶς καὶ τὰ μᾶλλον ἀφιστάμενα ἀπ' ἀλλήλων κράτη τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, διὰ τοῦτο αἱ αὐταὶ περίπου θεμελιώδεις ἀρχαὶ διέπουσι τὴν ἐκπαιδυσίν τῆς χώρας ὁλοκλήρου, τείνουσαι πᾶσαι εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Εἰ καὶ δὲν ὑπάρχει Ὑπουργεῖον Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως ἐνιαῖον, ἵνα κανονίζῃ τὰ σχολικά πράγματα, ὅμως ὑπάρχουσι πολυαριθμώταται ἐταιρεῖαι, ἀριθμοῦσαι ὡς μέλη τοὺς ἐπιφανεστέρους τῶν παιδαγωγικῶν ἀνδρῶν, οἵτινες διατυποῦσιν εἰς ἄρθρα κανονισμῶν καὶ κανόνας μεθόδων καὶ προγράμματα τὰ πορίσματα τῶν μελετῶν τῆς πείρας καὶ τῶν συζητήσεων. Ἡ ἔθνικη π. χ. ἐταιρεία τῆς ἐκπαιδύσεως ἐδημοσίευσεν τὸ κάτωθι πρόγραμμα, ὅπερ ἤρξατο ἐφαρμοζόμενον εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα ἀπὸ τοῦ 1894:

- 1) Ἀνάγνωσις καὶ εἰς τὰς ὀκτὼ τάξεις τοῦ σχολεῖου καθ' ἑκάστην.
- 2) Γραφὴ κατὰ τὰ ἐξ πρῶτα ἔτη.
- 3) Ὁρθογραφία κατὰ τὸ τέταρτον, πέμπτον καὶ ἕκτον ἔτος.
- 4) Γραμματικὴ ἀπὸ στόματος μὲν κατὰ τὰ πέντε πρῶτα ἔτη, ἀπὸ ἐγχειριδίου δὲ κατὰ τὸ ἕκτον καὶ ἑβδόμον.
- 5) Λατινικά, Γαλλικά ἢ Γερμανικά κατὰ τὸ ὄγδον ἔτος.
- 6) Ἀριθμητικὴ ἀπὸ στόματος μὲν λογιστικὴ

κατὰ τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον ἔτος, γραπτὴ δὲ ἀπὸ τοῦ τρίτου μέχρι καὶ τοῦ ἕκτου.

- 7) Ἀλγεβρα κατὰ τὸ ἑβδόμον καὶ ὄγδοον ἔτος.
- 8) Γεωγραφία, ἀπὸ στόματος μὲν κατὰ τὸ δεύτερον καὶ τρίτον ἔτος, ἀπὸ ἐγχειριδίου δὲ κατὰ τὰ λοιπὰ πέντε.
- 9) Φυσιολογία καὶ ὑγιεινὴ καὶ κατὰ τὰ ὀκτὼ ἔτη.
- 10) Ἱστορία τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὸ ἑβδόμον καὶ τὸ ὄγδοον ἔτος.
- 11) Περὶ τοῦ πολιτεύματος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν κατὰ τὸ δεύτερον ἐξάμηνον τοῦ ὄγδοου ἔτους.
- 12) Γενικὴ Ἱστορία καὶ βιογραφία καὶ κατὰ τὰ ὀκτὼ ἔτη.
- 13) Γυμναστικὴ καὶ κατὰ τὰ ὀκτὼ ἔτη.
- 14) Φωνητικὴ μουσικὴ καὶ κατὰ τὰ ὀκτὼ ἔτη.
- 15) Ἰχνογραφία καὶ κατὰ τὰ ὀκτὼ ἔτη.
- 16) Χειροτεχνία ἢ ραπτικὴ ἢ μαγειρικὴ κατὰ τὸ ἑβδόμον καὶ ὄγδοον ἔτος.

Ἐπὶ τοῦ παρατεθέντος κειμένου τοῦ προγράμματος παρατηρεῖ τις δύο σημεῖα, ἐφ' ἃ ἐκαινοτόμησε τὸ σχολεῖον ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ· πρῶτον ὅτι ἡ διάρκεια τῆς φοιτήσεως εἶναι ὀκταετής καὶ δεύτερον ὅτι εἰσῆχθη ἡ διδασκαλία ξένων γλωσσῶν καὶ τῆς Ἀλγεβρας.

Ἐκ τῶν ἀναγραφέντων μαθημάτων ἰδιαζούσης ἐπιμελείας τυγχάνει παρὰ τοῖς Ἀμερικανοῖς τὸ ἐξῆς: Ἡ φυσικὴ Ἱστορία διδάσκεται μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ πρακτικωτάτου πνεύματος παρ' αὐτοῖς. Τὰ παιδαγωγικά συγγράμματα βρῖθουσιν ἄρθρων πραγματευομένων περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ζωολογίας, τῆς φυτολογίας καὶ τῆς ὀρυκτολογίας. Ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων τούτων, κύριον σκοπὸν ἔχουσα νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν φύσιν, δὲν διεξάγεται ἐντὸς τοῦ στενοῦ τοῦ σχολεῖου ὀρίζοντος καὶ δὴ θεωρητικῆ, ἀλλὰ πρακτικωτάτη καὶ ἐφαρμοζομένη ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀντικειμένων τῆς φύσεως. Δι' ὃ αἱ διδακτικαὶ ἐκδόμαί, καθ' ἃς γίνεται διδασκαλία ἐπὶ φυτοῦ ἢ ζώου ἢ ὀρυκτοῦ τινος, ἢ καθ' ἃς οἱ μαθηταὶ ὑπὸ τὴν ὄδηγιαν τοῦ διδασκάλου καταρτίζουσι συλλογὰς φυτῶν ἢ ἐντόμων, εἶνε παρ' αὐτοῖς συνηθιστάται. Ἡ σπουδὴ λοιπὸν τῆς φύσεως ὄχι εἰς τὰ βιβλία, ἀλλ' εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα. Διότι μόνον διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἐγγενεῖται εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδὸς στοργὴ βαθεῖα καὶ μόνιμος πρὸς τὰ διδασκόμενα ἀντικείμενα. Ἐπίσης μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας καλλιεργεῖται ἡ ὄδική ἐν τοῖς σχολείοις, πλεῖστα δὲ ἄρθρα δημοσιεύονται ἐν τοῖς παιδαγωγικοῖς περιοδικοῖς περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς μουσικῆς εἰς μὲν μὲν χαρακτήρων. Διαρκοῦντος τοῦ πολέμου τῶν Ἀμερικανῶν πρὸς τοὺς Ἰσπανοὺς διετάχθησαν οἱ διδάσκαλοι νὰ διδάσκωσι τοὺς μα-

θητὰς θούρια ἄσματα καὶ οὕτω τὰ σχολεῖα πάντα μετεῖχον τῆς γενικῆς τῶν Ἀμερικανῶν ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

Γ. Μπ.

Η ΑΥΤΑΠΑΡΝΗΣΙΣ

Ἐν κράτει καλῶς διοργανωμένῳ ὁ νόμος τῆς θυσίας ἐκπληροῦται ἐν πάσαις ταῖς βαθμίσι τῆς κοινωνικῆς κλίμακος· εἴμεθα πάντες ὑπόχρεοι νὰ δεικνύωμεν πρὸς ἀλλήλους αὐταπαρνήσιν, ἕκαστος κατὰ τὰ μέσα αὐτοῦ.

Ἡ φύσις τῆς αὐταπαρνήσεως παρέχει ἡμῖν τὴν ἐννοιαν τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς! Οὐδὲν δύναται νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑψηλοτέραν ἰδέαν ἑαυτοῦ ἢ ἡ ἀνάγκη ἐκείνη, ἣν οὗτος αἰσθάνεται, καὶ ὁ νόμος ἐκείνος, ὅστις ἐντέλλεται αὐτῷ νὰ ζητῇ τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ ἐν τῷ τῶν ἄλλων, ν' ἀφιερῶν τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, τὴν ἀνάπαισιν αὐτοῦ, αὐτὴν τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν τελειοποιήσεως καὶ νὰ μὴ θεωρῇ ἑαυτὸν εἰμὴ ὡς ὄργανον, ὡς ὄργανον ἐλεύθερον καὶ ὑπεύθυνον τῆς καθολικῆς τάξεως. Δὲν εἶναι τοῦτο συμμετοχὴ, κατὰ τινὰ ἀναλογίαν συμβιβασομένην πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀδυναμίαν, τῆς ἀγάπης τοῦ Δημιουργοῦ πρὸς τὴν τάξιν, ἣν οὗτος κατέστησεν ἐν τῇ φύσει, καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ πλάσμα; Ἐὰν αἱ πράξεις τῆς αὐταπαρνήσεως αἱ πηγάζουσαι ἐκ τῆς υἱικῆς εὐσεβείας, ἐκ τῆς πατρικῆς στοργῆς, ἐκ τῆς φιλίας, ἐκ τοῦ κυρίως καλουμένου ἐρωτος ἀναφέρωνται κατὰ δίκαιον λόγον ὡς περιφανῆς ἀποδείξεις τῆς εὐγενείας τῆς ἡμετέρας φύσεως, πόσω δὲν θὰ εὐρωμεν ἡμεῖς ἐτι μᾶλλον ἀξίας θαυμασμοῦ τὰς θυσίας, ἃς ἀπήτησεν ἡ καρδία ἡμῶν καὶ ὁ λόγος ἡμῶν καὶ αἵτινες ἐξετελέσθησαν κατὰ πᾶσαν ἐποχὴν χάριν ὄντων, πρὸς ἃ οὐδὲν ὀφείλομεν κατὰ τὴν αὐστηράν ἐννοιαν τῆς δικαιοσύνης, πρὸς ἃ δὲν συνδεόμεθα δι' οὐδεμίαν προσωπικῆς συμπαθείας, ἃτινα δὲν γινώσκωμεν, ἃτινα οὐδέποτε θὰ γνωρίσωμεν; Ἀρκεῖ ἡμῖν νὰ εἰξεύρωμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ ὅτι συμμερίζονται μεθ' ἡμῶν τὰς δυνάμεις τοῦ ἀγαπᾶν, τοῦ διανεεῖσθαι καὶ τοῦ ὑπομένειν, ὅτι ἔχουσιν ὡς ἡμεῖς ψυχὴν ἀθάνατον νὰ ἐλευθερώσωσιν ἐκ τῆς δουλείας, τῆς ἀμαθείας, τῆς πενίας καὶ τῶν κτηνωδῶν παθῶν.

Ὁ νόμος οὗτος τῆς αὐταπαρνήσεως ὅσα ὑψηλὸς καὶ ἂν φαίνεται, καὶ ἂν εἶναι τῶ ὄντι, μεθ' ὅλον τὸ ὑπέροχον πρόσωπον, ὅπερ παριστᾷ ἐξ αἰτίας τούτου ἡ ἐλευθερία, εἶναι ἐν τούτοις νόμος ἀναγκαῖος, οὕτινος οὔτε ἡ κοινωνία οὔτε τὸ ἄτομον δύναται ν' ἀπαλλαγῇ. Εἴπομεν ἀλλὰ ὅτι ἡ κοινωνία ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ πρὸς ἄπειρον ἐργασίας, ἐνθα πᾶσαι αἱ ἐργασίαι διατηροῦνται καὶ ἐνθα πάντες οἱ ἐργάται παρέχουσιν ἀλλήλοις ἀμοιβαίαν συνδρομήν. Ἄλλ' ἡ ἀρμονία αὕτη δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ εἰμὴ ἐπὶ ἐνὶ ὄρω· ἕκαστον τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας νὰ εἶναι στενῶς συνδεδεμένον πρὸς πάντα τὰ ἄλλα καὶ ἐκπληροῦν τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας ὁ προσωρισμὸς αὐτοῦ ἐνεπιστεύθη αὐτῷ, νὰ μὴ προτίθεται ὡς μοναδικὸν τέλος τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν, δὲν λέγομεν μόνον τὸ εὖ εἶναι, ἀλλὰ τὸ γενικὸν ἀγαθὸν τῆς κοινότητος. Ὑπάρχει ἐν τῇ φύσει τοῦ ἀγαθοῦ τούτου τὸ ἀδιαίρετον, ἐπομένως οὐδέποτε θὰ πραγματοποιηθῇ, ἐὰν μὴ ἐξ ἴσου ποθηταὶ παρὰ πασῶν τῶν καρδιῶν καὶ ἐξ ἴσου ἐπιδιώκονται ὑπὸ πασῶν τῶν θελήσεων. Δέον ἵνα καταβαῖνον ἐκ τῆς κορυφῆς εἰς τὴν βᾶσιν καὶ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς βᾶσεως μέχρι κορυφῆς, τὸ συναίσθημα τῆς ἀγάπης, ἡ ἀμιλλα τῆς αὐταπαρνήσεως, ἡ ἰδέα τῆς θυσίας διαχέεται ὡς πνεῦμα ζωοποιόν εἰς πάντα τὰ ὄργανα τοῦ κοινωνικοῦ σώματος καὶ διευθύνῃ πάσας αὐτοῦ τὰς κινήσεις.

Ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς οἱ λαοὶ ἔδωσαν τὴν δυσχερῆ ἀποστολήν νὰ κυβερνῶσιν αὐτοὺς, ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκλήθησαν νὰ θέτωσι νόμους, ἡ ἀρχὴ ἢ ἐπιτετραμμένη νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτοὺς ἢ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν, εἶναι αὐστηρῶς ὑποχρεωμένοι νὰ λησμονῶσι, καὶ, ὅταν αἱ περιστάσεις ἀπαιτῶσιν αὐτό, νὰ θυσιάσωσι τὰ ἰδιαιτέρα αὐτῶν συμφέροντα ὑπὲρ τοῦ δημοσίου συμφέροντος. Δέον νὰ εἰδεύρωσιν ὅτι οὐχὶ πρὸς ἰκανοποίησιν τῆς ὑπερηφανείας αὐτῶν, ἐτι δὲ ὀλιγώτερον πρὸς αὐξήσιν τῆς περιουσίας αὐτῶν ἤρθησαν ὑπὸ τῆς ἐμπιστοσύνης τῶν συμπολιτῶν αὐτῶν εἰς αὐτὸν κατέχουσι διαφόρους θέσεις, ἀλλ' ὅπως ὑπερασπίσωσι τὴν τιμὴν, τὴν ἀνεξαρτησίαν, τὴν ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν, τὴν εὐημερίαν τῆς χώρας αὐτῶν καὶ τὴν τάξιν, ἧς ἄνευ αὕτη ἢ ὑπαρξίς τῆς κοινωνίας εἶναι ἀδύνατος. Ὁ βίος αὐτῶν, ὅσα ἐπίφθορος καὶ ἂν φαίνεται, ἐὰν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, εἶναι βίος φροντῖδων, αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφοσιώσεως.

Οἱ ἀνήκοντες εἰς σφαίρας ταπεινοτέρας εἶναι λοιπὸν ἀπηλλαγμένοι τῶν ὄρων τούτων καὶ μόνον οἱ δημόσιοι ἄνδρες ὀφείλουσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον; Οὐχί, οὐδὲν ὑπάρχει ἐπιτήδευμα, οὐδεμία ὑπάρχει θέσις, ἐν ἧ ἡ αὐταπαρνήσις νὰ μὴ εὐρίσκη χώραν καὶ ὅπου νὰ μὴ εἶναι ἀναγκαῖον ὅπως ἐκπληρώσῃ μόνον τὸ καθήκον αὐτῆς ν' ἀρεθῇ μέχρι τῆς θυσίας. Ἡ θυσία ὑπάρχει

ἐν τῇ ὑπακοῇ καθὼς καὶ ἐν τῇ ἐπιταγῇ, καὶ ἐὰν θέλωμεν νὰ εὐρωμεν αὐτὴν ἐν ταύτῃ, πῶς θὰ ἐξέλπειν αὕτη ἐξ ἐκείνης; Ἡ ἀρχή, καὶ ἐννοοῦμεν τὰς ἐξουσίας τὰς καθιερωμένας ὑπὸ τοῦ νόμου, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξασκηθῇ ἐπ' ὠφελεία πάντων, ἐὰν μὴ πάντες ὑποτάσσονται εἰς αὐτὴν οὐ μόνον μετ' εὐπειθείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς ὑποταγῆς ἐκείνης τῆς ἐγκαρδίου, ἧτις ἐνώνει τὸν ἄπλου πολίτην πρὸς τὸ ἔργον τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων, τοῦ βασιλέως ἢ τοῦ νεμοθέτου. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ἄνευ διακρίσεως βαθμοῦ καὶ καταστάσεως, αὕτη εἶναι ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ζωὴ τῆς οἰκογενείας, ἧτις ἐξ ὑπαμοιβῆς εἶναι ἡ στερεωτάτη βᾶσις τοῦ Κράτους καὶ τῆς κοινωνίας ἐν γένει. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν ταῖς ἐκζητήσεσι τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐν τῇ δημιουργίᾳ τῆς τέχνης, αἵτινες ἔχουσιν ὡς μοναδικὸν τέλος τὸ ἀληθές καὶ τὸ καλόν, τὴν αὐξήσιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων καὶ τῶν πνευματικῶν ἀπολαύσεων. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν τοῖς κινδύνοις καὶ τοῖς μόχθοις τοῦ πολέμου, διότι παρὰ τοῖς ἀληθῶς πεπολιτισμένοις λαοῖς ὁ πόλεμος δὲν εἶναι ἐπιτήδευμα ἢ μέσον κατακτήσεως, ἀλλ' ἡ ὑπεράσπισις τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ δικαίου κατὰ τῆς βίας. Ἡ θυσία ὑπάρχει ἐν τοῖς ἔργοις τῆς βιομηχανίας, ἐν ταῖς ἐπιχειρήσεσι τοῦ ἐμπορίου καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐξασκήσει τῶν ταπεινοτάτων τεχνῶν, ὅταν ἐκεῖνοι, οἵτινες ἀφιερῶνται εἰς αὐτά, ἔχωσι τὴν συνειδήσιν ὅτι ἐκπληροῦσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀναγκαίαν ἀποστολήν καὶ ὅτι ἀγωνίζονται νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν τόσῳ ἐπωφελῆ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ὅσα καὶ πρὸς ἑαυτοὺς.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι μόνον σχετικῶς πρὸς τὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον, πρὸς τὴν κοινωνίαν θεωρουμένην ὡς περιληπτικὸν τι ὄν, ἡ θυσία νόμος γενικός, αὕτη οὐδὲν ἤπτον παρεμβαίνει εἰς τὰς σχέσεις τὰς καθαρῶς ἀτομικάς· πτωχοὶ καὶ πλούσιοι, μεγάλοι ἢ μικροί, σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς πάντες ἔχουσι χρῆμα ἀλλήλων. Τὰ πλούτη ἡμῶν, τὸ μεγαλεῖον ἡμῶν, ἡ ἐπιστήμη ἡμῶν ἀδυνατοῦσι ν' ἀπαλλάξωσιν ἡμᾶς τῆς πενίας, τῶν ἀσθενειῶν, τῶν ὀδυνῶν τοῦ βίου καὶ οἰοῦνται καὶ ἂν ὄμεν, χρῆζομεν συνεχῶς χειρὸς τεταμένης πρὸς ἡμᾶς. Ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι ἐλεημοσύνη. Πᾶς ἄνθρωπος δύναται νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἀγάπην. Τὰ μέσα αὐτῆς ποικίλλουσι τόσῳ, ὅσα τὰ παθήματα καὶ αἱ ἀνάγκαι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὅθεν πᾶν τὸ ἀγαθόν, οὕτινός ἐσμεν δεκτικοί, ὑποχρεούμεθα νὰ διαπράξωμεν. Ἄρα ἡ ἀγάπη καὶ ὁ καὶ ἡ θυσία εἶναι νόμος τόσῳ καθολικός, ὅσα αὕτη ἡ δικαιοσύνη. Ἀναλλοίωτος καὶ ἀπόλυτος ἐν τῇ ἀρχῇ αὕτης, δὲν ἐπιδέχεται διαφορὰν εἰμὴ ἐν ταῖς ἐφαρμογαῖς αὐτῆς.

ΣΟΦΡΑΤΗΣ ΠΕΤΣΑΛΗΣ

ΤΟ ΑΞΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥΝΤΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ

Φύσει ὁ ἄρθρωπος ἐνδεής ὢν τῆς ἀγωγῆς δεῖται, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐμφανίζεται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, τῆς ἀμέσου ἀντιλήψεως ἐνηλικίου τινός, τὸ μὲν ἵνα προσυλάτῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἀτυμοσφαιρικῶν ἐπιηρείων, τὸ δὲ ἵνα εἰς τὸ ἐσωτερικόν αὐτοῦ ὁδῶσῃ τὴν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτουμένην διεύθυνσιν. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ὡς ἀντιλήπτορες καὶ φυσικοὶ τοῦ παιδὸς παιδαγωγοὶ εἰσιν οἱ γονεῖς καὶ πρὸ πάντων ἡ μήτηρ, κατὰ δευτέρον δὲ λόγον τὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Ἄλλ' ἡ οἰκογένεια δὲν δύναται ἐπὶ πολὺ ν' ἀσκήσῃ τὸ τοῦ παιδαγωγοῦ ἔργον, ἔνεκα ποικίλων κοινωνικῶν περισπασμῶν καὶ βιωτικῶν ἀναγκῶν. Τούτου ἔνεκα ὁ παῖς ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἔτους τῆς ἡλικίας του παραδίδεται τῷ διδασκάλῳ, ὅστις, συνεπικουρούσης κατὰ τὸ ἐφικτὸν καὶ τῆς οἰκογενείας, ἐπιλαμβάνεται τῆς περαιτέρω μορφώσεως τοῦ παιδὸς μέχρι οὗ ἡ βούλησις αὐτοῦ λάθῃ τὴν ὠριμένην, μόνιμον καὶ πρὸς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς σύμφωνον διεύθυνσιν, μέχρι οὗ δηλ. ὁ παιδαγωγούμενος μορφώσῃ τοῦθ' ὅπερ χαρακτηρὰ καλοῦμεν. Τὸ στάδιον τοῦτο τῆς ἀγωγῆς, καθ' ὃ ὁ διδάσκαλος παιδαγωγεῖ, εἶναι πολλῷ τοῦ πρώτου σπουδαιότερον διὰ τὴν τοῦ πνεύματος ῥύθμισιν, οὐ μόνον διότι πολλῷ πλείονα διαρκεῖ χρόνον, ἀλλὰ καὶ διότι κατὰ τοῦτο τὸ παραστατικόν του ἠϋξήσῃ πως, καθ' ἑκάστην δὲ πλουτίζεται διὰ νέων ποικίλων παραστάσεων ἄλλων μὲν συντελεστικῶν τῇ ἀγωγῇ, ἄλλων δ' ἐξ ἐναντίας ἐπιβλαβῶν· ὥστε ὁ παιδαγωγὸν ὀφείλει ἐκείνας μὲν νὰ ἐνισχύῃ καὶ ἐμπεδοῖ ἐν τῇ τοῦ προφίμου συνειδήσει, ταύτας δὲ ν' ἀποκρούῃ. Τὰ κυριώτερα μέσα, ὧν χρῆται ὁ διδάσκαλος πρὸς ἀγωγὴν, εἶναι αἱ πολυμερεῖς γνώσεις, αἱ παρέχει τοῖς τροφίμοις καὶ αἱ ὧν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς πλουτίζεται τὸ γνωστικὸν αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου ἐμμέσως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς βουλήσεως αὐτῶν διὰ τῶν ἀπὸ τῶν γνώσεων τούτων ἐξαγομένων ἠθικῶν, θρησκευτικῶν καὶ πρακτικῶν ἀρχῶν, αἱ δέον πᾶς ἄνθρωπος ν' ἀκολουθῇ, ἵνα μὴ καταρρίπτῃ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄσιωμα καὶ τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀλόγοις ἐξομοιῖ αὐτό.

Ἄλλ' ἵνα αἱ ἀπὸ τῆς διδακτικῆς ὕλης ἀπορρέουσαι ἀρχαὶ τὴν προσήκουσαν ἐξασκῶσιν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ψυχῆς τῶν μαθητῶν δέον ὁ διδάσκαλος ν' ἀσκήσῃ ἐπ' αὐτῶν ἰδιάζουσάν τινα ἐπενεργεῖαν, ἧς ἔνεκα πᾶς αὐτοῦ λόγος νὰ θεωρηταί, κατὰ τὸν Λίνδερ, ἱερός, πᾶσα κρίσις ἀπόφασις, ἡ ἐπιδοκιμασία τὸ ὕψιστον τῶν ἀγαθῶν, νὰ κέκτηται δηλ. ὁ διδάσκαλος ὅ,τι ἀξίωμα τοῦ διδασκάλου ἐν τῇ παιδαγωγικῇ γλώσσῃ καλεῖται.

Ἐὰν ὁ διδάσκων δι' οἰονδήποτε λόγον ἀπέβαλε τὸ ἑαυτοῦ ἀξίωμα ἐκπεσὼν οὕτως ἐν τῇ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συνειδήσει, οὐ μόνον ὕγια τινα ἐπίδρασις δὲν δύναται ἐπ' αὐτῶν νὰ ἐξασκήσῃ, ἀλλὰ καταντᾷ καὶ ὁ περιγέλως αὐτῶν. Τὸ τοῦ διδασκάλου ἀξίωμα εἶναι ὁ κυριώτερος ὄρος τῆς παιδαγωγικῆς δυνάμεως τοῦ διδασκόντος· εἶναι ὅθεν ἀνάγκη οὗτος νὰ προσέχη ὅπως ἀμείωτον τηρῇ αὐτὸ ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του. Πρὸς ἐπίτευξιν τούτου ὀφείλει ὁ διδάσκων ν' ἀκολουθῇ πιστῶς ἀρχὰς τινὰς δυναμένας νὰ συνοφισθῶσιν εἰς τὴν πιστὴν τοῦ ὄρωλογοῦ τῶν μαθημάτων ἐφαρμογὴν, τὴν ἀνεξαρτητικὴν διδακτικὴν βιβλίου διδασκαλίαν, τὴν εὐγενῆ, προσηνῆ, δικαίαν καὶ μετὰ πατρικῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς μαθητὰς συμπεριφορὰν καὶ τὴν ἐκτὸς τῆς σχολῆς, ἐν τῇ κοινωνίᾳ διαγωγὴν αὐτοῦ.

Οὐκ ὀλίγοι δυστυχῶς τῶν παρ' ἡμῖν λειτουργῶν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐκπαιδεύσεως ἀδιαφόρως ἔχουσι πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν ἀρχὴν τῆς πιστῆς τοῦ ὄρωλογοῦ τῶν μαθημάτων ἐφαρμογῆς, ἧτις δίδει τὸ μέτρον τῆς τάξεως καὶ τῆς πειθαρχίας τῶν διδασκόντων τοῖς τῆς πολιτείας καὶ τῆς σχολῆς κελεύσμασιν. Ἐὰν ὁ διδάσκων δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν παραδόσεων κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ὄρωλογοῦ κανονισμένην ὥραν, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν ταύτην, ἄλλοτε δ' ἐκείνην, ἐμβάλλει εἰς τὴν σχολὴν αὐτὸς οὕτως, ὅστις ὀφείλει νὰ ᾄδῃ ὁ ὑπογραμμὸς τῆς τάξεως, τὴν ἀταξίαν, ἧς ἔνεκα οὐδεμία σοβαρὰ ἐργασία δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ καὶ ἐν πάσαις μὲν ταῖς σχολαῖς, μάλιστα δ' ἐν αἰς πλείονες τοῦ ἐνός διδάσκουσι διδάσκαλοι. Ὁ δὲ χεῖρστον, ἡ ἀταξία αὕτη προδίδει εἰς τοὺς μαθητὰς τὸν διδάσκοντα ὡς ὀνηρὸν καὶ ἀδιαφοροῦντα διὰ τὴν τῆς σχολῆς πρόδον, ὡς ἐν παρέργῳ δὲ καὶ πρὸς ἀργυρολογίαν μόνον χρώμενον τῷ τοῦ διδασκάλου ἐπαγγέλματι. Οὐδ' εἶναι ἀποχρῶτα δικαιολογία ὁ ἰσχυρισμὸς τινῶν ὅτι ἀναπληροῦσι τὸν ἀπολεσθέντα χρόνον δι' ἰσοχρόνον παρατάσεως τῆς διδασκαλίας μετὰ τὴν ὥραν τῆς ἐξόδου, διότι οὕτω προστίθῃσιν ὁ διδάσκων τῷ πρώτῳ σφάλματι καὶ δευτέρον, ἂν μὴ μείζον, πάντως ὅμως ἴσον ἐκείνῳ, καθ' ὅσον καὶ ἡ ὑπὲρ τὸ δέον καὶ κεκανονισμένον παράτασις τῆς διδασκαλίας, ἐφ' ἧ ἐκ κακῶς ἐννοουμένου ἐνδιαφέροντος ἐνασπενδίζονται τινες τῶν διδασκάλων τῆς μέσης πρὸ πάντων ἐκπαιδεύσεως, εἶναι παιδαγωγικῶς σόλοικος, ἀνίαν καὶ δυσανασχέτησιν προκαλοῦσα εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν πάσης ἡλικίας. Ὁ διδάσκαλος πάσης βαθμίδος ἀπὸ τοῦ γραμματιστοῦ μέχρι τοῦ γυμνασιάρχου εἶναι ἐντεταλμένος οὐχὶ νὰ μεταδίδῃ μόνον ξηρὰς τινὰς γνώσεις, τύπους γραμματικῆς ἢ ἀλγέβρας, ἀλλὰ νὰ μορφώσῃ οὕτω τοὺς ἑαυτοῦ τροφίμους, ὥστε οὗτοι μέλη τῆς κοινωνίας καταστάντες νὰ γνωρίζωσι, δύναται

καί θέλωσι νὰ ἐκτελῶσι τὰ πολλαπλᾶ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν θρησκείαν καθήκοντα αὐτῶν. Ἄλλ' ἵνα οὕτω μορφωθῶσι δεόν αὐτὸς ὁ διδάσκων νὰ ᾖ πιστὸς τῶν καθηκόντων του ἐκτελεστής, ἑαυτὸν παρέχων πρότυπον ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν σχολὴν ὑποχρεώσεων αὐτοῦ. Οὐ μόνον ὅθεν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς τάξεως καὶ πειθαρχίας ἐπιβάλλεται τῷ διδάσκοντι ν' ἀρχῆται τῆς παραδόσεως καὶ τελευτᾷ ταύτην κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ὄρολογίου κεκανονισμένην ἐκάστοτε ὥραν. « Ἡ τάξις σώζει, ἡ δὲ ἀταξία πολλοὺς ἤδη ἀπολώλεκεν ». (Ξενοφ).

Ἐτερον μέσον, τὸ κυριώτατον πάντων, δι' οὗ φύσει, οὕτως εἰπεῖν, ὁ διδάσκαλος αἵρεται ὑπὲρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀνυψούμενος ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν, εἶναι αἱ σταθεραὶ γνώσεις αὐτοῦ. Ὁ διδάσκων ὀφείλει ἐκ παντὸς τρόπου νὰ προσέρχεται ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του δεόντως παρεσκευασμένος, ἵνα οὕτως ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐνισχύηται παρὰ τοῖς μαθηταῖς ἡ ἰδέα ὅτι ὄντως ὁ διδάσκων κατέχει ἐπαρκῶς ἐκεῖνα, ἅτινα ὀφείλει νὰ διδάξῃ, ὅτι ὄντως ἀνταξίως ἀνετέθη αὐτῷ τὸ δυσχερὲς τοῦτο καθήκον. Μὴ νομίση δὲ τις ὅτι δύναται ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ ν' ἀπατήσῃ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἀεὶ ποτε οἱ μαθηταὶ ἦσαν καὶ ἔσονται οἱ ἀριστοὶ κριταὶ οὐ μόνον περὶ τῆς διδακτικῆς ἱκανότητος τῶν διδασκόντων προκειμένου, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῶν μορφώσεως. Αὐτοὶ οὗτοι, ἔστιν ὅτε, οἱ διδάσκοντες παρέχουσι τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν δικαίωμα δυσμενοῦς περὶ τῶν γνώσεων των κρίσεως διὰ τῆς ὀκνηρίας καὶ ἀμελείας αὐτῶν. Τίνα ἰδέαν θέλετε νὰ ἔχωσιν οἱ μαθηταὶ περὶ διδασκάλου, ὅστις ἔχεται ἐπιμελῶς τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου μὴ δυνάμενος χωρὶς αὐτοῦ ν' ἀρθρώσῃ οὐδὲν νόημα, οὐδεμίαν λέξιν; Συχνότατα ἀκούετε μαθητὰς, πρὸ πάντων τῶν ἀνωτέρων σχολῶν, νὰ ἀποκαλῶσι τὸν δεῖνα διδάσκαλον ἢ καθηγητὴν ἀγράμματον, διότι, ὡς θὰ εἴπωσι, ἐὰν τοὺς ἐρωτήσητε, οὕτως ἀναγινώσκει τὸ μάθημα ἐκ τοῦ βιβλίου, ἐξετάζει ἐκ τοῦ βιβλίου. Τὸ τοιοῦτον βεβαίως, ἂν μὴ ἀγραμματωσύνην πάντως ὅμως ἀδιαφορίαν καὶ ἔλλειψιν παντὸς ἴχνους φιλοτιμίας ἐλέγχει παρὰ τῷ λειτουργῶν τούτῳ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Εἶναι τῷ ὄντι λυπηρὸν καὶ νὰ σκεφθῇ τις ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχωσιν ἔτι παρ' ἡμῖν τοιοῦτοι διδάσκαλοι. Δυστυχῶς δὲν δύναμεθα νὰ βεβαιώσωμεν τὸ ἐναντίον, διότι ὁ ἐπάρματος ψιττακισμὸς καθ' οὗ πρῶτοι οἱ νεαροὶ τοῦ ἔθνους δημοδιδάσκαλοι ἔρριψαν τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος, ὡς στρεβλώσαντος καὶ ἀπαμβλύναντος τὴν διάνοιαν τῶσαν γενεῶν Ἑλληνοπαίδων, δὲν ἐξέλιπεν ἔτι ἀπὸ τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν, καί, ἵνα ὦμεν δίκαιοι, ἀπὸ τῶν τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως. Ὑπάρχουσιν ἔτι εὐάριθμοι

εὐτυχῶς διδάσκαλοι, οἵτινες οὐ μόνον ἐν τῇ τοῦ νέου παροχῇ ἀρκοῦνται εἰς ἀπλήν αὐτοῦ ἀνάγνωσιν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τῶν μεμαθημένων ἐξετάσει δὲν δύναται ν' ἀποσπασθῶσι τοῦ τόσῳ προσφιλοῦς δι' αὐτοὺς τυφλοσύρτου. Ἡ στικμωδὴς καὶ δραματικὴ ἀνάγνωσις, δι' ἧς τινες νομίζουσιν ὅτι καλύπτουσι τὴν τῶν καθηκόντων ἀμέλειαν, αἱ προσπαθεῖαι δι' ὧν πειρῶνται νὰ δικαιολογήσωσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ καὶ οὐχὶ ἐκ στήθους διδασκαλίᾳ, δὲν ἀπατῶσι τοὺς μαθητὰς. Διότι ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη δὲν πρόκειται περὶ ἐξωτερικῆς ζωηρότητος, περὶ κραυγῶν, βητορειῶν, θεατρικῶν σχημάτων κλπ. Ὁ τοῦ ἑαυτοῦ ἀξιώματος κηδόμενος διδάσκαλος, ὁ φιλότιμος καὶ τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ προορισμὸν συναισθανόμενος ὀφείλει ν' ἀπέχη κατὰ τὴν διδασκαλίαν παντὸς διδακτικοῦ βιβλίου καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ κειμένου ἑλληνικῆς ἢ ξένης γλώσσης. Τὸ τοιοῦτον ὅμως ἀπαιτεῖ ἐπιμελείαν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα, ἀπαιτεῖ παρασκευὴν κατ' οἶκον, ἣν δὲν δύναται βεβαίως νὰ ἐκτελέσωσιν οἱ διάγοντες τὰς διαθεσίμους ὥρας εἰς χαρτοπαικτικὰ κέντρα, καπηλεῖα ἢ πολιτικὰς αἰθούσας. Ἰσοῦ καὶ εἰς ἐπὶ πλέον λόγος, δι' ὃν οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶναι ἀνάξιοι ἐν εἰκοστῷ αἰῶνι νὰ φέρωσι τὸ τοῦ διδασκάλου ὄνομα. Ἐπεθύμου ἢ ἀσθενῆς φωνῆ μου νὰ εὐρηγῶ εἰς τὰς ἀκοὰς πάντων τῶν λειτουργῶν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως, παρ' ὧν ἡ πολιτεία καὶ ὁ τοῦ καθήκοντος ὄρκος ἀξιοῦσι νὰ ὦσι τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἐργασίας καὶ ἐπιμελείας, ὅπως καὶ οἱ τρόφιμοι αὐτῶν τοιοῦτοι γένωνται. Πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καλῶς ὅτι ἡ κατὰ τὴν διδασκαλίαν χρῆσις διδακτικοῦ βιβλίου ἐκ μέρους τοῦ διδασκόντος εἶναι ὁ κυριώτερος σκόπελος ὁ συντρίβων καὶ ἐμμηδενίζων τὸ τοῦ διδασκάλου ἀξίωμα.

Διδάσκαλος θέλων νὰ προσκτήσῃται τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν ὀφείλει αὐτὸς οὕτως νὰ σέβηται καὶ ἀγαπᾷ αὐτούς· ἢ πρὸς τοὺς μαθητὰς ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ διδασκόντος ἐκδηλοῦνται διὰ τῆς εὐγενεοῦς καὶ προσφουῦς πρὸς αὐτοὺς ἐν οἰαδήποτε ὥρᾳ συμπεριφορᾶς. Αἱ ὕβρεις καὶ αἱ λοιδορίαι, τὰ σκώμματα καὶ προσωνομίαι, ἃς ἀρέσκονται τινες νὰ προσάπτωσι τοῖς διαφόροις μαθηταῖς, προδίδουσιν ἔλλειψιν τῶν στοιχείων τῆς ἀνατροφῆς παρὰ τῷ διδάσκοντι, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ταχύτατα ἀφαιροῦσι πᾶσαν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην οἱ μαθηταί, οἵτινες, οὐδὲν ἄπορον, ἂν μετὰ φαύλου ἀναστρέφόμενοι φαυλεπίφραυλοι γένωνται. Ἐγνωρίζω ποτε διδάσκαλον, ὅστις ἀρεσκόμενος ν' ἀποκαλῆ συχνότατα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἡκιστα κολακευτικῶς «βώδια», ἔλαθε διδακτικώτατον μάθημα παρὰ τινος τῶν μαθητῶν του, ὅστις, ὡς φαίνεται, ταχύτερον τῶν ἄλλων ἐξωμοιοῦτο πρὸς

τὰς τοῦ διδασκάλου του ἐξεις. Ὅτε ὄηλ. μιᾶ τῶν ἡμερῶν ὁ διδάσκαλος κατὰ τὸ συνήθες ἀπεκάλεσε τοὺς μαθητὰς διὰ τῆς τόσῳ προσφιλοῦς αὐτῷ λέξεως, ὁ μαθητὴς ἐγερθεὶς εἶπεν· «ὄλοι ἐδῶ, κύριε, εἴμεθα βώδια, δὲν εἶναι κανεὶς ἄνθρωπος;». Δὲν γνωρίζω ἂν τὸ πάθημα τοῦτο ἐχρησίμειυσεν ὡς μάθημα εἰς τὸν διδάσκαλον τοῦτον, ἐκεῖνο, ὅπεο βεβαίως, εἶναι ὅτι σύμπασα ἡ αἴθουσα ἐσεισθη ἐκ τῶν παταγωδῶν γελῶτων εἰς βᾶρος τοῦ καθ' οὗ ἐλέγχθη τὸ τόσῳ ἐπιτυχὲς τοῦτο λογοπαίγιον. Τὸ συμβᾶν τοῦτο παρέχει ἀμυδρὰν ἰδέαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀκρατείας τῆς γλώσσης τῶν διδασκόντων καὶ τῆς ἐν τῇ τῶν μαθητῶν συνειδήσει καταπτώσεως αὐτῶν.

Καὶ ἡ ἐκτὸς δὲ τῆς σχολῆς, ἐν τῇ κοινωνίᾳ, τοῦ διδασκόντος συμπεριφορὰ ἔχει μεγίστην ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ λίαν ὀμολογουμένως εὐαισθητοῦ παιδαγωγικοῦ ἀξιώματος. Ὁ διδάσκαλος ὀφείλει νὰ προσκίτηται καὶ τῆς κοινωνίας τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν σεβασμὸν, ἵνα οὕτω καὶ ἐνώπιον τῶν μαθητῶν του τηρήσῃ τὴν ἣν ὀφείλει ὑπέροχον θέσιν, διότι αἱ περὶ αὐτοῦ τῆς κοινωνίας, τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων κρίσεις ἔχουσι μεγάλην ἐπὶ τῆς ἀξίας ἢ ἀπαξίας τοῦ διδασκόντος ἐπίδρασιν. Ὁ χαρτοπαίκτης διδάσκαλος, ὁ μέθυσος, ὁ καθ' ἐκάστην διὰ τῶν πολιτικῶν διαμαχῶν καὶ συζητήσεων τρεφόμενος, καὶ ἂν ἀκόμη κατορθοῦσι, τὸ καθ' ἡμᾶς ἀδύνατον, ν' ἀποκρύψωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς τῶν τῶν ὡρῶν, οὐδὲν, ἀπολύτως οὐδὲν ἀξίωμα δύναται νὰ τηρήσωσι, διότι κατεδίκασεν ἤδη αὐτοὺς τῆς κοινωνίας ἢ ἀλάθητος κρίσις ὡς ἀνάξιους διὰ τὸ τοῦ διδασκάλου ἐπάγγελμα. Ἡ τοιαύτη δὲ διαγωγή τῶν διδασκόντων οὐ μόνον ἐνώπιον τῆς κοινωνίας ἐκτίθησιν αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ σχολείου ἁρμονίαν καταστρέφει. Ὁ χαρτοπαίκτης π.χ. ἀναχωρῶν ἐκ τῶν προσφιλῶν κέντρων τὰς μεταμεσονυκτίους ἢ ἑωθινὰς ὥρας οὔτε τὴν κεκανονισμένην ὥραν θὰ εὐρίσκηται ἐν τῷ σχολείῳ οὔτε δεόντως θέλει παρασκευασθῆ διὰ τὴν διδασκαλίαν οὔτε τὴν ἀπαιτουμένην διαύγειαν τῆς κρίσεως θέλει ἔχει, καθ' ὅσον ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ θὰ πλανᾶται ὁ ἄσσοσ καὶ ὁ φάντες. Παραλείπω δὲ τὰς οικονομικὰς στενοχωρίας, εἰς ἃς θέλει ὁ διδάσκων περιέρχεσθαι ἕνεκα τῶν τῆς δυστυχῆς τύχης καταδρομῶν. Ὅποιοι δ' ἔσονται οἱ τοιοῦτων διδασκάλων μαθηταί, τοῖς πᾶσιν εὐνόητον.

Ἄλλὰ καὶ τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων δὲν πρέπει νὰ ἀμελῆ ὁ ἀληθῶς παιδαγωγῶν διδάσκαλος, ἐὰν θέλῃ καὶ ἐμπράκτως νὰ βεβαιῶι τὰς περὶ θρησκείας ἀληθείας, ἃς διδάσκει ἐν τῷ σχολείῳ· ἄλλως δὲ αἱ τοιαῦτα διδασκαλία δὲν ἔχουσι οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μαθητῶν δυναμένων νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ κοινὸν λόγιον ἀδάσκαλε, ποῦ διδάσκες κτλ.». Πρὸς τὴν ἀρτίαν

τῶν Ἑλληνοπαίδων θρησκευτικῶν μορφῶσιν δεόν νὰ στροφῆ σύντονος ἢ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων, διότι θὰ εἶναι μέγα διὰ τὸν ἔθνησμον ἡμῶν δυστύχημα, ἐὰν ἡ τρυφερὰ αὐτῆ νεότης ἢ ἀναλαμβάνουσα τὴν ὑποχρέωσιν οὐ μόνον προαιώνια τοῦ ἑλληνισμοῦ νὰ διεκδικήσῃ δίκαια, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως νὰ ἐξαλείψῃ κηλίδας, ἐὰν, λέγω, ἀφῆθῃ ἔρμαιον καὶ βυθισθῆ εἰς τὰ δηλητηριώδη τέλματα τοῦ ὑπὸ μορφῆν κακῆθους ἐπιδημίας ἐνσκήψαντος ἀπὸ τινος ὕλισμοῦ.

Αὐτὸν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς εἰσιν αἱ ἀρχαί, ἃς πρὸς τὴν ἄρῃσιν καὶ ἐπίρρωσιν τοῦ διδασκαλικοῦ ἀξιώματος ὀφείλει νὰ τηρῆ πᾶς ἀληθῶς παιδαγωγὸς διδάσκαλος, τοιαύτη ἢ ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς καθ' ὅλου ἐπίδρασις αὐτῶν. Εἰ καὶ δὲν διατάζομεν ὑπερῆφάνως νὰ διακηρύξωμεν ὅτι τὸ διδασκαλικὸν σῶμα ἐν Ἑλλάδι κέκτηται τὰ ὑγιέστερα καὶ ἠθικώτερα στοιχεῖα, ἐνομιάζομεν ἐν τούτοις καθήκον ἐπιβεβλημένων ἡμῖν τὴν δημοσίευσιν τῶν γραμμῶν, τούτων ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ πανδιδασκαλικοῦ ἀληθῶς τούτου περιοδικοῦ χάριν τῶν ὀλίγων, πάνυ εὐτυχῶς ὀλίγων διδασκάλων, οἵτινες ἀδυνατοῦσιν ἔτι ν' ἀπορρίψωσι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ πρὸς τὸ τῶν λοιπῶν συναδέλφων ἀφομοιωθῶσι περιβάλλον.

Ἐν Καρδίτῃ

N. Δ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ
Δ. Μαθητῶν

ΘΗΡΙΩΔΗΣ ΣΥΖΥΓΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΚΑΤΑ ΤΟ ΡΩΣΣΙΚΟΝ

Εἰς ἓνα ταπεινὸ χωριό, ἐξούσε ἡ χήρα Βάσαινα. Εἶχε τρία μεγάλα παιδιά: δύο γιούς καὶ μιὰ κόρη, τὴν Ἀνθῆ. Ὁ μικρότερος γιὸς ὑπηρετοῦσε σὲ στρατό, ὁ μεγαλύτερος ἦταν ὑπὸ τῆς ἐνός ἀρχοντα καὶ ἡ Ἀνθῆ ἐξούσε σὲ χωριὸ μαζί με τὴ μάνα. Ἐπερνοῦσαν καλά, δὲν τοὺς ἔλειπε τίποτε, γιὰτὶ ὁ μέγας γιὸς ἔστειλε τακτικὰ χρήματα. Εἶχαν καὶ ἀγελάδα καὶ κόττες καὶ πρόβατα.

Ἡ Βάσαινα ἦταν δουλεύτρια γυναῖκα καὶ καλὴ γριουλά, ἀπὸ τὸ πρῶν εἰς τὸ βράδυ ἐδούλευε μετὰ τὴν Ἀνθῆ· δὲν ἐκαθότανε μετὰ μεμένα χέρια. Ἐξοῦσαν καὶ οἱ δύο καλὰ καὶ ἀγαπημένα, εἶχαν τάξι σὲ σπίτι τους καὶ τὰ ζῶα τους ἦσαν χορτάτα πάντοτε καὶ περιποιημένα. Κανένας περαστικὸς ἢ διακονιάρης δὲν ἐφευγε ἀπὸ τὸ σπίτι τους νηστικὸς καὶ διψασμένος. Ἦταν περιποιητικὸς εἰς ὅλους καὶ τὸν καθένα τὸν ὑπεδέχοντο μετὰ χαρὰ.

Μιὰ πίκρα εἶχε μονάχα ἡ Βάσαινα, τὸν καὶ μὸ

για την κόρη της 'Ανθή, που ήταν άρρωστιαρά. Έβλεπε η Βάσινα τ' άλλα κορίτσια του χωριού όλα παχουλά, ροδοκόκκινα, σαν άφράτα μήλα, και η 'Ανθή της χλωμή, αδύνατη και όλο να παραπονιέται πώς πάσχει. Και δεν ήταν άσχημη κόρη η 'Ανθή και μακριά μαλλιά είχε και πρόσωπο όμορφο και φρόνιμη κοπέλλα, αδύνατη μονάχα ήτανε και άρρωστιαρά. Κ' έλεγε η Βάσινα πως δε θα μπορούσε να παντρευτεί η 'Ανθή της, αλλά δεν είχε δίκιο.

Ήρθε ένα βράδυ στο σπίτι της σαν περαστικός να είπουμε, ένας γέρος από το γειτονικό χωριό και είχε μαζί του και ένα νέο παλληκάρι. Είχαν έρθη τάχα με δουλειά να αγοράσουν μαλλιά. Το άλογό τους ήτανε καλό, τὰ χάμουρά του καινούρια κι' αυτοί ήτανε ντυμένοι καλά. Η Βάσινα έδέχθηκε με χαρά τους μουσαφίρηδες, και τους έπροσκάλεσε να δειπνήσουν μαζί της. Κάθονται δειπνούν, τρώνε και όλο την 'Ανθή παρατηρούν.

Αφού έδειπνησαν, έσηκώθηκε ο γέρος, ευχαρίστησε τη νοικοκυρά για τή φιλοξενία της, έφύλαξε τή στιγμή που η 'Ανθή έβγηκε για κάποια έργασία και λέγει της Βάσινας:

— Άκουσε, κυρούλα! έμεις δεν ήρθαμε για μαλλιά, αλλά για τήν κόρη σου τήν 'Ανθή. Άκούσαμε γι' αυτήν πώς είνε καλή, δουλεύτρα και φρόνιμη. Θέλω να τήνε πάρω νύφη στο γιό μου το Στάθη. Φτωχοί έμεις δεν είμαστε, στή δουλειά δε θα τήνε βιάζωμε. Κύτταξε λοιπόν αν συ τό βρίσκει καλό κι' άρέση και της 'Ανθής ο γιός μου, τότενες να σου στείλω τήν προζενειά.

Η Βάσινα είδε οι άνθρωποι καλοί, ο γέρος καθώς πρέπει και ο γιός του κι' αυτός καλός, Ευχαρίστησε τους μουσαφίρηδες και ύποσχεθηκε πώς θα σκεφθί και θα βρωτήση τήν κόρη της.

Αποχαιρέτησαν οι ξένοι, έφυγαν, και η Βάσινα λέγει στήν κόρη της:

— Άκούς, παιδάκι μου, για προζενειά ήρθανε. Να σε βιάσω δεν έχω σκοπό· έγω άλλη κόρη από τὰ σένα δεν έχω, αν σ' άρέση το παλληκάρι αυτό, το παίρνεις με τήν εύχη του Θεού. Οι άνθρωποι δεν φαίνονται κακοί· μπορεί με το θέλημα του Θεού να ευτυχήσης. Έπειτα λευτερή 'ε σ' όλη σου τή ζωή δε θ' απομείνης. Καλά όσο που ζω έγω, άμε σαν αποθάνω, και παντρευτούν τ' αδέρφια σου, που θ' απομείνης; Σκέψου, παιδάκι μου, κι' έγω θα εξετάσω τί λογής άνθρωποι είναι και πώς ζούν.

Εξέτασε κι' έμαθε η Βάσινα, πώς η οικογένεια του Στάθη ζή καλά και με αφθονία. Εκτός από τους γονιούς του έχει ο Στάθης και μεγαλύτερο αδερφό παντρεμένον. Όλοι τους μες στο σπίτι είναι δουλευταδες και κυττάζουν τή δουλειά τους.

Τὰ είπαν ακόμα οι γέροι αναμεταξύ τους και

τὰ τελείωσαν. Το φθινόπωρο έκαμαν το γάμο κι' έπέρασε η 'Ανθή να ζήση στο νέο χωριό, στήν οικογένεια του άντρός της.

Στήν αρχή έπερνούσε καλά η 'Ανθή. Με τον άντρα της έπερνούσε αγαπημένα, κι' ο πεθερός της τήν αγάπησε μάλιστα περισσότερο από τή μεγαλύτερα του νύφη. Στή δουλειά δεν τήν έστενοχωρούσε πολύ και συχνά μάλιστα της έδινε χαρίσματα. Γι' αυτά κι' αυτά δεν αγαπούσε τήν 'Ανθή η πεθερά της. Άγαπούσε περισσότερο τήν πρώτη της νύφη και της έκακοφαινότανε γιατί ο άντρας της αγαπούσε τή δεύτερη. Η πρώτη κόρη ήτανε γυναίκα γερή, παχειά κι' εδούλευε πολύ· η 'Ανθή όμως ήτανε αδύνατη, Καμμιά φορά που δε μπορούσε να τή φθάση στή δουλειά, τήν άρχιζε η πεθερά:

— Πείσα-δειξα! της έλεγε:— μόνο για χαρίσματα είσαι να παίρνης. Για τήν τεμπελιά σου, φαίνεται, σου τὰ δίνουν. Σε κακόμαθε, καθώς βλέπω, ο γέρος μ' αυτά και δε μπορείς να κάνης δουλειά.

Και τή μαλλώνει, τή βρίζει, που δεν έχει τελειωμό.

Και η 'Ανθή δε μιλεί, σε κανένα δεν παραπονείται και ούτε στον άντρα της λέει τίποτε· χώνεται μονάχα σε καμμιά γωνιά και κλαίει. Καμμιά φορά βλέπει ο πεθερός, πώς της 'Ανθής τὰ μάτια είναι βουρνωμένα κι' άρχινά να τήν άρωτᾶ μὴν τύχη και τήν επήραξε κανείς. Η 'Ανθή τρομάζει μήπως εξ αίτίας της γίνον μαλλώματα μέσα στο σπίτι και δεν λέει τίποτε του πεθερού της και όλα στήν άρρωστια της τὰ ρίχνει: «Άρρωστη είμαι, καλέ, δεν είμαι καλά».

Ο γέρος κουνεί τήν κεφαλή του:

— Αϊ, 'Ανθή, 'Ανθή, δε μου λες τήν αλήθεια! της λέγει:— Να μη σ' επήραξε η γριά; Κ'τι έγω καταλαβαίνω, πώς δε σε καλοματαχειρίζεται. Καλήτερα να μου πής τήν αλήθεια κι' έγω να τήνε μάθω πώς άρρωστο άνθρωπο τον κάνουν και κλαίει· τήνε ξέρω γώ, τήνε ξέρω!

Η 'Ανθή κυττάζει το γέρο με χαμόγελο και του λέγει:

— Σ' ευχαριστώ, πατέρα μου, γιατί μ' αγαπάς. Κανένας δε μ' επείραξε, σε κανένα μη βαρυγνώμης.

Τόν άλλο χρόνο απέθανε ο πεθερός και η 'Ανθή έγέννησε παιδί. Αφού απέθανε ο άντρας της, η πεθερά άρχισε να παιδεύη ακόμη περισσότερο τήν 'Ανθή. Όσο έζούσε ο άντρας της είχε κάποιο φόβο· τώρα που πέθανε ήρθε η 'Ανθή το διάβολό της! Στραβά περπάτησες, στραβά έγύρισες, στραβά εκύτταξες. Ό,τι έπιανε να κάμη η 'Ανθή είχε φωνές από τήν πεθερά της. Σε

τέτοιο σημείο έφθασε που και το παιδί της 'Ανθής δεν τ' αγαπούσε.

Πήγαιναν οι γυναίκες το καλοκαίρι να θερίσουν στον κάμπο, παίρνει η 'Ανθή μαζί το παιδί της και η πεθερά ούτε να το βυζάξη τήν άφινε· κοιτάει το βρέφος μες στήν κούνια νηστικό, κλαίει, σπαράζει, μελανιάζει. Η 'Ανθή θερίζει εκεί κοντά, ακούει που κλαίει το παιδί και φοβάται να πάη κοντά του· που να παρακούση της πεθεράς!...

— Θεέ μου, συλλογίζεται, πάρε το καλύτερα κοντά σου, παρά τήν τυραννία που τραβά το δυστυχισμένο! Τίνος εφταιξε το πουλάκι μου, για να βασανίζεται έτσι δά;!

Και τρέχουν τὰ δάκρυα της 'Ανθής και στάζουν άπάνω στα χέρια της.

Τότε ξεκουράζεται μονάχα η 'Ανθή, όταν τήν αφήση η πεθερά της να πάη στή μάνα της. Κ' έπεριμένε η 'Ανθή αυτή τήν ημέρα, σαν να έπεριμένε καμμιά γιορτή. Έτοιμάζεται αυγή-αυγή με το παιδί της, βγαίνει έξω από το χωριό και αναγαλλιάζει η καρδιά της και χαίρεται. Τρέχει στο δρόμο και δεν βλέπει τήν ώρα πότε να ιδή τήν μάνα της· κι' άμα φθάση, η Βάσινα πειά από τή χαρά της δεν ξέρει που να καθίση τήν κόρη της και πώς να τήν περιποιηθί καλύτερα· τήνε κυττάζει και δε χορταίνει να τήνε βλέπη. Άρχίζει να τήν έρωτᾶ αν περνά καλά, αν είν' αλήθεια όσα έμαθε πώς η πεθερά της τήνε μαλλώνει; Και η 'Ανθή είναι τόσο χαρούμενη, που η μάνα της είναι εύθυμη και τίποτε δε ζεύρει, και δε θέλει να τήν πικράνη, να της φαρμακώση τήν εύθυμία της. Και της λέγει, πώς περνά καλά, και πώς η πεθερά της, αν και μουρμουρίζει καμμιά φορά, αλλά δεν είναι τίποτε· κάθε ένας έχει τὰ ελαττώματά του· για τον άντρα της όμως—είναι καλός και τήν αγαπά.

Έτσι έπέρασε ακόμη ένας χρόνος. Είς όλο αυτό το διάστημα η πεθερά όχι μόνο δεν ήμερεψε, αλλά εκατάφερε ακόμη και μιá άλλη δουλειά. Θείλησε να βάλη τήν 'Ανθή με τον άντρα της να μαλλώσουν. Άρχισε να λήη του Στάθη πώς η αγάπη και τὰ χαρίσματα του πατέρα του στήν 'Ανθή είχαν κάποιο άλλο λόγο και πώς αυτή τον είχε μαγεμένο και ήτανε έρωμένη του. Στήν αρχή ο Στάθης δεν έπίστεψε της μητέρας του και μονάχα έγελούσε που τήν άκουε. Άλλά η πεθερά δεν έμαζεύετανε· κάθε μέρα εύρισκε και νέες άφορμές κατά της 'Ανθής και κατώρθωσε επί τέλους να κάμη το Στάθη να τὰ πιστέψη και να τήν κατηγορή γι' άπιστίες. Όσο κι' αν του έλεγε εκείνη πώς όλα αυτά δεν είν' αλήθεια, αυτός πειά δεν τήν έπίστευε και άρχισε με τή μάνα του μαζί να τυραννί τήν 'Ανθή.

Έδώ πειά έχασε τήν ύπομονή της. Ένώσω ο άνδρας της τήν αγαπούσε και τήν έμπιστευότανε

τὰ ύπόφερε όλα από τήν πεθερά της κι' ελάφρωνε η καρδιά της σαν έμενε με τον άντρα της μοναχή. Τώρα από τον άντρα της άλλο δεν είχε παρά βρυσιές και ξυλιές. Συχνά ο Στάθης, όταν δεν είχε δουλειά, έφευγε από το σπίτι κι' ήταν χαμένος μέραις κι' επέστρεφε στο σπίτι μεθυσμένος.

Έστενοχωρήθηκε παραπολύ η 'Ανθή· δεν είχε κανένα που να ανοίξη τήν καρδιά της και να του πη τον καύμό της. Και μιá φορά που τήν είχε δείρη άλύπητα ο άντρας της έσκέφθηκε να φύγη και να πάη στή μάνα της.

— Γιατί να ζω έτσι, έσυλλογίσθη, ο άντρας μου δε μ' αγαπά, με βρίζει και με χτυπά· η πεθερά μου πᾶ να με φάγη ζωντανή. Άς πάω καλύτερα στή μάνα μου· και χωρίς έμένα το νοικοκυριό τους δε θα πάθη· το ίδιο· από μένα δεν είχαν και πολύ ωφέλεια.

Έσκέφθηκε έτσι η 'Ανθή κι' εζήτησε τήν άδεια της πεθεράς της να πάη στή μάνα της. Έτοιμάσθηκε, έπῆρε μαζί της μερικά πρόματα, έπῆρε το παιδί της κι' έφυγε. Πηγαίνει το δρόμο της και κλαίει: λυπάται γιατί άπσράτησε τον άντρα της, αλλά αισθάνεται και πώς δεν έχει δύναμη να μείνη.

Έφτασε η 'Ανθή στή μάνα της. Είδε η Βάσινα τήν κόρη της κλαυμένη κι' άρχισε να τήν έρωτᾶ. Δεν εβάσταξε η 'Ανθή και διηγήθηκε της μάνας της για πρώτη φορά όλα τὰ φαρμάκια της.

Έχτύπησε τὰ χέρια της η γριά, αγάλιασε τήν 'Ανθή της κι' έμεινε έτσι· από τὰ δάκρυα δε μπορούσε να μιλήση. Αφού απόκλαψαν κι' οι δυό, λέγ' η Βάσινα:

— Γιατί, παιδάκι μου, να μη μου τὰ πῆς αυτά προθήτερα; έγω θα πήγαινα να τους μιλούσα... Άχ, τον άνόητο!... Για δες πώς έγεινες! Σ' αφάνισαν, δυστυχισμένο μου παιδί! Και όμως, αγαπημένη μου κόρη, δεν έκαμες καλά που έφυγες! Άσχημα έκαμες!.. Δε παντρευτήκες για να ζῆς χωρίς από τον άντρα σου! Δεν είναι καλό πράμα να παραιτῆ η γυναίκα τον άντρα της και να φεύγη. Να γυρίσης πίσω! Ζῆσε μαζί του, ύπόμενε, παιδάκι μου, μπορεί να σωφρονιστῆ και νάρθη στα λογικά του.

— Κ' έγω, μάνα, αυτό νομίζω· καλύτερα να γυρίσω κοντά του... είπε η 'Ανθή—έγω να σου πω τότε λυπούμαι, αν κι' αυτός δε μ' αγαπά...

— Μείνε να ξενυχτήσης μαζί μου κι' αύριο πρωί-πρωί πᾶς στήν εύχη του Θεού!... της είπεν η γριά.

— Καλά, μάνα!

Όπως είπαν έτσι κι' έκαμαν. Το πρωί η 'Ανθή άρχισε να ετοιμάζεται για να πάη στο σπίτι της. Τή στιγμή εκείνη ο Στάθης—μεθυσμένος— έφθασε τρεχάτος με το κάρρο του στήν καλύβα της πεθεράς του και άρχισε να βλαστημά και να

ζητή από τή γριά να του δώσει τήν κόρη της. Ἡ Βάσινα ἐβγήκε να ὑποδεχθῆ τὸ γαμπρό της, ἐστάθη στὴ μέση ἐκείνου καὶ τῆς κόρης της καὶ τοῦ λέγει :

— Μὴ θυμῶνῃς μαζί της, γαμπρέ μου, μὴ ὀργίζεσαι ! Σχώρεσε, σχώρεσέ τηνε... Βλέπεις ποῦ δὲν ἔχει ὑγεία !...

Ἡ Σταθὴς ἔγεινε θηρίο ἀνήμερο· ἐρρίχθη ἀπάνω στὴν πεθερά του μὲ τίς γροθιές καὶ τὴν ἐχτύπησε τόσο, ποῦ ἡ γριά ἔβαλε μιὰ φωνή, ἔπεσε κατὰ γῆς καὶ ἐχτύπησε τὸ κεφάλι της σὲ μιὰ παγκάδα. Ἡ Ἀνθὴ ἔτρεξε στὴ μάννα της. Ὁ Στάθης ἄρπαξε τὴ γυναῖκά του καὶ ἔτσι, ὅπως ἦταν, μὲ τὸ μεσοφόρι, τὴν ἔσυρε ἔξω στὴν αὐλή, χειμῶνας καιρός, λάσπες γεμάτος ὁ δρόμος καὶ νερά καὶ κρύο δυνατό.

Στὴν αὐλὴ ἔσφιξε τὰ χέρια τῆς Ἀνθῆς πιστάγκωνα μὲ σχοινὶ καὶ τὴν ἔδεσε στὸ ξύλο τοῦ κάρρου δίπλα μὲ τὸ ἄλογο. Ὅσο τὰ ἔκανε ὅλα αὐτὰ, τριγύρω εἶχε συναχθῆ κόσμος καὶ ἐκύτταζε μὲ περιέργεια τί θὰ γείνη. Κανείς δὲν ἐπῆγε να διαφεντέψῃ τὴν Ἀνθὴ καὶ ὅλοι ἔλεγαν πῶς στοῦ ἀντρόγυνου τίς δουλειές δὲν πρέπει ν' ἀνακατεύεται κανείς.

— Θὰ πῆ πῶς τῆς ἀξίζει; ἄς μὴν παρατοῦσε τὸν ἄντρα της ! ἔλεγαν. Κ' ἔτσι κανένας δὲν ἐπῆγε να ἐμποδίσῃ τὸ Στάθῃ καὶ ἐκεῖνος ἔκατσε στὸ κάρρο καὶ ἐβγήκε στὸ δρόμο.

Ὅταν ἡ Βάσινα συνέφερε καὶ εἶδε πῶς ἡ κόρη της δὲν εἶναι μέσ' στὴν καλύβα, ἔτρεξε καὶ ἐβγήκε στὸ δρόμο. Ἡ Ἀνθὴ μὲ τὸ μεσοφόρι, μὲ παλιοπάπουσα καὶ μ' ἓνα πᾶνινο μαντῆλι ποῦ τῆς εἶχε λυθῆ ἀπὸ τὴν κεφαλὴ καὶ ἐκρεμότανε, ἔτρεχε κοντὰ στὸ ἄλογο καὶ ὁ Στάθης καθισμένος στὸ κάρρο ἐχτυποῦσε, ἐχτυποῦσε καὶ τὸ ἄλογο καὶ τὴ γυναῖκά του. Μιὰ ἔδινε τοῦ ἀλόγου καὶ μιὰ τῆς γυναίκας του.

Ἡ Βάσινα εἶδε τὴν κόρη της καὶ ἔβαλε τίς φωνές· θέλησε να τρέξῃ πίσω της ἀλλὰ ὁ κόσμος δὲν τὴν ἄφησε· ἦρθαν κοντὰ της οἱ γειτόνισσες καὶ ἄρχισαν να τῆς λένε πῶς δὲν ἔπρεπε να τρέξῃ πίσω της, πῶς τὸ ἴδιο δὲ θὰ τὴν ἔφτανε τὴν Ἀνθὴ καὶ ἂν τὴν ἔφτανε, δὲ θὰ μπορούσε να τὴ βοηθήσῃ· ἴσως μάλιστα θὰ ἐσκύλιαζε περισσότερο τὸ Στάθῃ καὶ ἡ Ἀνθὴ θὰ ἐπάθαινε χειρότερα... Ἡ Βάσινα δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ τί τῆς ἔλεγαν οἱ γειτόνισσες καὶ ἐχτυπιότανε καὶ ἔδερνότανε γιὰ τὴν κόρη της ὡς ποῦ ἀπηλύθησε καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς. Τότε τὴν ἐσήκωσαν καὶ τὴν ἐπῆγαν στὸ σπίτι της.

Ὁ Στάθης εἶχε βγῆ πειὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Ἡ ἔλεεινὴ κατάσταση τῆς Ἀνθῆς ἐρέθιζε περισσότερο τὴν ὀργή του. Ἐξω φρενῶν ἔδιωχνε τ' ἄλογο καὶ μὲ τὸ καμτσίκι του ἐχτυποῦσε τὴ γυναῖκά του. Ὅπου ἔβλεπε λάσπες καὶ νερά, ἐκεῖ ὠδηγοῦσε τ' ἄλογο. Κάμποσες φορές ἡ

Ἀνθὴ εἶχε πέσῃ καὶ ἐκυλίσθηκε σέρνοντας κατὰ γῆς· τότε ὁ Στάθης ἐσταματοῦσε, τὴν ἐσήκωνε καὶ ἐτραβοῦσε μακρύτερα. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔφθασε στὸ χωριό του καὶ μπαίνοντας ὠδηγοῦσε τὸ ἄλογο σιγά, σιγά.

Κ' ἐδῶ πάλι μαζεύτηκε κόσμος καὶ ἐπῆγγαινε πίσω ἀπὸ τὸ κάρρο τοῦ Στάθῃ. Αὐτὸ τὸ θέαμα ἦταν πολὺ περιέργο καὶ πολλοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς ἄρχισαν να γελοῦν καὶ να περιπαίζουσαν τὸ Στάθῃ καὶ να τοῦ λένε πῶς τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο ἄλογά του εἶναι κουρασμένο καὶ καλὰ θὰ ἔκανε να τοῦ δώσει καμπόσες καμτσικές. Μερικὲς γυναῖκες ἔκαναν τρομαγμένα τὸ σταυρὸ τους καὶ ἔλεγαν πῶς ἦρθε ἡ συντέλεια τοῦ κόσμου καὶ ἡ δευτέρα παρουσία, ἀλλὰ οἱ τέτοιες ἦταν ὀλίγες· οἱ ἄλλες ἦταν μὲ τὸ μέρος τοῦ Στάθῃ.

Τόσο τοῦ ἄριζε τοῦ Στάθῃ ν' ἀκούη ποῦ τὸν ἐπαινοῦσαν, ὥστε θέλησε να σύρῃ ἀκόμη τὴ γυναῖκά του καὶ φθάνοντας στὸ σπίτι του κοντὰ δὲν ἐσταμάτησε ἀλλὰ ἐτράβηξε μακρύτερα.

Στὴν πόρτα μιὰς καλύβας ἐστέκετο ἓνας ψηλὸς ἄνδρας μὲ ψαρὰ μακρὰ γένεια καὶ ἐκύτταζε να διακρίνῃ, γιατί ἐσουνάχθηκε τόσος κόσμος, γιατί πρᾶμα μιλοῦν καὶ γιατί φωνάζουν. Ὅταν ὁ Στάθης ἐπλησίασε κοντὰ στὴν καλύβα του καὶ εἶδε ὁ γέρος τὴν Ἀνθὴ ζεμένη στὸ κάρρο, ἐκατάλαβε τί τρέχει, ἔτρεξε, ἐστάθη στὴ μέση τοῦ δρόμου καὶ ἄρπαξε τὸ ἄλογο ἀπὸ τὸ χαλινάρι.

Ὁ χωρικός αὐτὸς ἦτον φίλος τοῦ πατέρα τοῦ Στάθῃ. Ἦξερε τὸ Στάθῃ καὶ τὴ μάννα του καὶ πολλὰς φορές τὴν ἐσυμβούλευσε να μὴ τυραννῆ, ἀλλὰ ν' ἀγαπᾷ τὴν Ἀνθὴ.

Ὁ Στάθης βλέποντας πῶς τὸν ἐμποδίζουν ἐφώναζε :

— Ἄφησε τ' ἄλογο, Μπαρμπαντρέα ! Ἄ, ἄφησέ το γιατί θαύρης τὸ μπελᾶ σου ! ἄς εἶσαι καὶ γέρος !

Καὶ ὁ Στάθης ἐχτύπησε τὸ ἄλογο μὲ τὸ καμτσίκι. Τὸ ἄλογο ἐτράβηξε μπρός, ἀλλὰ ὁ γέρος μὲ χέρι δυνατό τῶσπρωξε πίσω. Ἐπειτα ἐσήκωσε ψηλὰ τὴν κεφαλὴ του καὶ ἐκύτταζε τὸ Στάθῃ. Τὸ πρόσωπό του ἐχλωμίασε καὶ ἔγεινε αὐστηρό.

Ὁ κόσμος στὴ στιγμὴ ἐκρατήθηκε καὶ ἐπερίμενε να ἰδῆ τί θὰ γείνη.

Ὁ γέρος μὲ φωνὴ σιγανὴ καὶ σταθερὰ εἶπε :
— Ἐλα στὸ νοῦ σου, Στάθῃ ! Μὴν κριματίζεσαι καὶ μὴν κάνης τὸν ἐξαποδῶ να χαιρέται. Δὲ φοβάσαι σὺ τὸ Θεό; Ἐλα στὸ νοῦ σου, σοῦ λέω ! φτάνει ! . . . ὡς ἐδῶ καὶ μὴ παρέκει ! . . .

Ὁ Στάθης δὲν ἐμίλησε· ὁ γέρος μ' ἓνα δυνατό τράβηγμα ἐγύρισε τὸ ἄλογο καὶ εἶπε :

— Τράβα σπίτι !

Ὁ Στάθης δὲν ἔβγαλε τοιμουδιά καὶ ἐτράβηξε πίσω. Ὅταν ἔλυσαν τὴν Ἀνθὴ ἀπὸ τὸ κάρρο, ἦτον φοβερὸ πρᾶμα να τὴνε βλέπῃ κανείς. Τὸ

φόρεμά της ἦτον βρεγμένο καὶ καταλασπωμένο, τὸ μαντῆλι ἔπεσε ἀπὸ τὴν κεφαλὴ της, τὰ μαλλιά της ζέπλεκα ἐπεφταν ἀπάνω στοὺς ὤμους της. Τὸ πρόσωπό της ἦτον χλωμὸ ὡς ἀμερικανικὸ πανὶ καὶ καταλασπωμένο. Ἐτρεμε ἀπὸ τὸ κρύο καὶ ἔβλεπε τριγύρω ὡς να μὴν ἤξευρε ποῦ βρισκότανε καὶ τί τῆς εἶχαν κάμη.

Στὸ σπίτι ποῦ πῆγε τῆς ἐρρίχθηκε ἡ πεθερά της, καὶ τὴ νύχτα τὴν ἔδεσαν μὲ σχοινὶ ἀπὸ μιὰ παγκάδα μὴν τύχη καὶ φύγη πάλι. Αὐτὸ ὅμως ἦτον περιττὸ πειὰ. Τὴν νύχτα τὴν ἔπιασε πυρετὸς καὶ παραμιλητό. Μέρους ἐδέρνονταν στὸ στρώμα καὶ μιλοῦσε μοναχὴ της.

Ὁ Στάθης ἐπεπατοῦσε ἀμίλητος καὶ δὲν ἔλεγε σὲ κανένα οὔτε λέξη. Ἡ πεθερὰ κατὰπεσε καὶ αὐτὴ.

Ἐνα βράδυ ἡ Ἀνθὴ συνῆλθε καὶ ἀνοιξε τὰ μάτια της. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ Στάθης ἦταν ἐκεῖ. Ἐγύρισε καὶ εἶδε τὴν Ἀνθὴ—ἦρθε κοντὰ της.

— Ἄ, εἶσαι πειὸ καλῆτερα, Ἀνθὴ ; τὴν ἐρώτησε. Σχώρεσέ μου, Ἀνθὴ, σχώρεσέ μου, ἐγώ . . . ἐγώ . . .

Δὲν ἐτελείωσε τὸ λόγο του, ἐστράφηκε καὶ ἔκλαψε.

Ἡ Ἀνθὴ ἐκύτταζε τὸ Στάθῃ καὶ ἄπλωσε τὸ χέρι της πρὸς τὸ μέρος του.

— Στάθῃ μου, Στάθῃ μου . . . καὶ εἶπε ἀκόμη κάτι.

Ὁ Στάθης ἔσκυψε κοντὰ της ἀλλὰ δὲν ἤμπαρε να καταλάβῃ.

Τὰ ξημερώματα ἡ Ἀνθὴ ἀπέθανε.

ΑΓΑΘΟΚΑΘΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝΗΣ

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΕΛΩΤΟΣ

Ὅπως ἀπὸ ψυχολογικῆς ἀπόψεως ὑπάρχουν πολλὰ εἶδη γέλωτος, ὁμοίως καὶ φυσιολογικῶς ἐξεταζόμενος ὁ γέλως διαιρεῖται εἰς διαφόρους κατηγορίας. Ἐκτὸς τοῦ συνήθους καὶ τακτικοῦ γέλωτος, τὸν ὁποῖον προσκαλεῖ ἡ ἀντίληψις κωμικοῦ ἢ εὐαρέστου γεγονότος, ὑπάρχει καὶ ὁ προσεγγίζων πρὸς τὸν παθολογικόν, ὁ τρελλὸς καὶ ἀκατάσχετος γέλως ὁ ἐκ τοῦ γαργαλισματος προκαλούμενος, καὶ τέλος ὑπάρχει ὁ ἀσθενικὸς γέλως, σύμπτωμα νοσηρὸν καὶ προξενοῦν ἐνίοτε τὸν θάνατον. Ὁ γέλως δὲν εἶναι πάντοτε σημεῖον χαρᾶς. Πολλάκις ἐπιφαίνεται ὡς ἀποτέλεσμα ἐκτρώπου τινὸς φυσιολογικῆς κινήσεως. Ὡς παράδειγμα αὐτῆς φέρεται τὸ τοῦ Ἀππονίου, ὅστις ἐξεργάγη εἰς γέλωτα, ὅτε ἀνεγινώσκετο ἡ θανατικὴ του καταδίκη. Ἐν ταῖς τοιαύταις περιπτώσεσιν ὁ γέλως

δὲν εἶναι καθολικός. Μεταβατικὴν πρὸς αὐτὸν μορφήν ἀποτελεῖ ὁ ὑστερικὸς γέλως, οὔτινος ὑπάρχουσι διάφοροι βαθμίδες. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην, οἱ ὑστερικοί γελῶσιν εἰς πᾶσαν ἀφορμὴν ἢ καὶ ἀνευ τοιαύτης. Κατὰ τὴν ἔντονον ὅμως μορφήν ὁ γέλως εἶναι ἀκατάσχετος καὶ δὴ καὶ μεταδοτικός, τότε δὲ λαμβάνει τὰς διαστάσεις ἀληθοῦς ἐπιδημίας.

Εἰς ἄλλας νευρικὰς παθήσεις τὸ πρᾶγμα προχωρεῖ περισσότερο καὶ ἡ θεραπεία εἶναι δυσχερεστέρα, ὡς παρὰ ταῖς ἐπιληπτικαῖς. Ὁ φυσιολόγος Φερὲ εἶδεν ἐπιληπτικόν, ὅστις ἐκτὸς τῶν μεγάλων κρίσεων ὑπέκειτο εἰς εἰδικὰς κρίσεις, τὰς ὁποίας ἐχαρακτήριζεν αἰφνιδια ὠχρότης ἀκλουθουμένη ὑπὸ ἐντόνου γέλωτος. Τούτου προηγεῖτο ἀσυνήθης φλυαρία, ἔπειτα ὀσθενὴς ὠχρία καὶ ἐγέλα θορυβωδῶς γέλωτα σαρκώνειον συνοδουμένον ὑπὸ ἀνησυχητικῆς συμφορήσεως εἰς τὸ πρόσωπον. Ὁ γέλως οὗτος εἶναι, ὡς εἰκός, ὄλωσ ἀκίνδυνος. Πολλάκις ὁ γέλως παρακολουθεῖ τὴν ἐλμινθίασιν, τὴν παρουσίαν δηλαδὴ ἐλμινθῶν ἐντὸς τῶν ἐντέρων, διότι τὰ παράσιτα ταῦτα τοῦ ὀργανισμοῦ προκαλοῦσι κατ' ἀντανάκλασιν κινήσεις σπασμωδικὰς.

Οἱ ἐπιστήμονες φρονοῦσιν ὅτι, διὰ τοὺς ἐκ νευρικῶν νοσημάτων πάσχοντας τοὐλάχιστον, εἶναι γνωστὸν τὸ ἐγκεφαλικὸν κέντρον, ὅπου εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ γέλωτος, ὡς εἶναι γνωστὰ τὰ τοῦ λόγου καὶ τῶν κατὰ βούλησιν κινήσεων τῶν μύωνων. Ὑπάρχει γνώμη ὅτι τὸ κέντρον τοῦτο εὐρίσκειται εἰς τὰ ὀπτικά στρώματα, κατ' ἄλλους δὲ ἐνδότερον. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ σπασμωδικὸς γέλως τῶν διαφόρων νευρικῶν ἀσθενειῶν προκαλεῖται ἐξ ἀλλοιώσεως χώρας τινὸς τοῦ ἐγκεφάλου. Εἰς τὴν αὐτὴν δὲ ἀκριβῶς χώραν ἀπαντῶσαι καὶ αἱ τὸν σπασμωδικὸν κλαυθμὸν προκαλοῦσαι ἀλλοιώσεις. Ὁ γέλως λοιπὸν καὶ τὰ δάκρυα ἔχουσιν ἐν κοινόν ἢ σχεδὸν τὸ αὐτὸ κέντρον. Εὐνόητος ὅθεν ἡ συχνάκις παρατηρουμένη ἐναλλαγὴ γέλωτος καὶ δακρύων καὶ τὸ ὀμηρικὸν ἀδακρυδὸν γελᾶσαι».

Ὁ ὑπερβολικὸς γέλως δύναται να προξενήσῃ καὶ θάνατον. Ὁ Βολταῖρος ἐθεώρει τοῦτο ὑπερβολὴν, ἀλλ' ἡ ἱστορία ἀναφέρει πλείστας ὄσας τοιαύτας περιπτώσεις. Ὁ Κράσος ἀπέθανεν ἐκ γέλωτος, διότι εἶδεν ὄνον τρώγοντα ἀκάνθας. Ὁ Ζεῦξις ἀπέθανεν ἐξ ἰσχυροῦ γέλωτος, ὅστις κατέλαβεν αὐτὸν ἐνώπιον γελοιογραφίας γραφείσης ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ θάνατος ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προέρχεται ἐκ διαρρήξεως αἱματοφόρων ἀγγείων. Λέγεται μάλιστα ὅτι εἰς τινὰ τῶν θρησκευτικῶν αἱρέσεων οἱ ἐνοχοὶ ἀδελφοὶ ἐθανατοῦντο διὰ τοῦ γαργαλισματος, ὅπως μὴ παραβιασθῆ τὸ τὴν αἱματοχυσίαν ἀπαγορευθὸν παράγγελμα. Ὁ γέλως τότε φονεύει διὰ τῆς νευρικῆς ἐξαντλήσεως. Ὁ γέλως πρὸς τοῦτοις διαταράσσει τὴν λειτουργίαν

γίαν τῆς ἀναπνοῆς καὶ δύναται, ὡς ὁ σπασμωδικὸς βήξ, νὰ προκαλέσῃ κατάστασιν ἀσφυκτικὴν. Ἄφ' ἑτέρου προκαλεῖ συμφορήσεις καὶ τοπικὰς πιέσεις καὶ ἂν αἱ ἀρτηρίαι εἶναι ἀσθενεῖς, ἀρκεῖ μικρὰ αἰτία πρὸς ῥῆξιν ἐνὸς τῶν αἱματοφόρων ἀγγείων.

Εἷς ἰατρός παρατήρησε περίπτωσιν βαρείας νόσου ἐκ γέλωτος. Ἐπρόκειτο περὶ κορασίδος, ἧτις μετὰ γέλωτα ἀπεριόριστον κατελήφθη ὑπὸ καρδιακοῦ νοσήματος. Ἄφου ἐγέλασεν ἐπὶ μίαν ὥραν μετὰ κορασιῶν συναηλικίων τῆς, ἠσθάνθη ἰσχυροὺς πόνους πρὸς τὸ μέρος τῆς καρδίας καὶ κατελήφθη ὑπὸ ἰσχυρᾶς βιχρὸς συνοδευμένης ὑπὸ καρδιακῆς δυσπνοίας. Μετὰ τρεῖς ὥρας τὰ συμπτώματα καθυσχύχασαν, ἀλλ' ἐπανελήφθησαν κατόπιν πολλάκις. Ἡ ἀσθενὴς εὐρίσκατο ἐν ἀνησυχητικῇ καταστάσει μετ' ἐντόνου κυανώσεως καὶ συμπτωμάτων δεικνύοντων πάθησιν τῆς καρδίας, θεραπευθεῖσα μετὰ πολλὰς ἐβδόμαδας.

Ἄλλ' ὅπως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι διὰ τοὺς ὁποίους παρατεταμένη ἰλαρότης ἀποτελεῖ σοβαρὸν κίνδυνον, εἰς ἄλλους αὕτη εἶναι ὠφελιμωτάτη. Ὁ Ἰπποκράτης ἐξεθείλαζε τὴν ὠφέλειαν τῆς παιδρότης κατὰ τὸν δεῖπνον. Ἀναφέρονται μάλιστα καὶ περιπτώσεις καθ' ἃς ἀσθενεῖς ἐθεραπεύθησαν διὰ τοῦ γέλωτος. Παιδίον πάσχον ἐκ περιοδικοῦ πυρετοῦ ἐθεραπεύθη ἀκούσαν τὴν γαλλικὴν κωμωδίαν τοῦ Βωμαρσαί, ὁ Γάμος τοῦ Φυγαῶ. Οἱ ἰατροὶ λέγουσιν ἐπίσης ὅτι ὁ γέλως ὠφελεῖ εἰς πλεῖστα νοσήματα διὰ τῶν γυμναστικῶν κινήσεων, ἃς προκαλεῖ εἰς διάφορα τοῦ ὀργανισμοῦ μέρη καὶ ἰδίᾳ εἰς τὰ ἀναπνευστικὰ καὶ εἰς τῆς πέψεως τὰ ὄργανα.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ.

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Ἄναμφιβόλον ὑπάρχει, ὅτι ὀρθὴ πολιτεία εἶναι τι ἀδύνατον, ἐὰν μὴ στηριχθῇ εἰς τὴν ἰσονομίαν, ἧτοι τὸ κοινὴ συμφέρον.

Κοραῖς

Ὁ ἀσθενοὺς χαρακτήρος ἄνθρωπος γίγεται τὸ παιγνιον παντὸς πειρασμοῦ. Μὴ ἔχων τὸ θάρρος νὰ εἴπῃ ὄχι, ὑποκύπτει εὐκόλως εἰς τὸ κακόν.

Σμῆλις

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Παιδικὴ αὐτοκτονία.

Αἱ παρισυναὶ ἐφημερίδες ἀναγγέλλουσι μίαν σπανιωτάτην παιδικὴν αὐτοκτονίαν, ἧτις συνέβη εἰς τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσιν πρὸ τινος καιροῦ, καὶ τῆς ὁποίας τώρα μόλις ἀπεκαλύφθησαν

τὰ ἔχνη καὶ τὰ ἐλατήρια. Πρόκειται περὶ ἑνδεκαετοῦς κορασίου, τὸ ὁποῖον ἐξελθὼν μίαν ἡμέραν μετὰ μεσημβρίαν, ἵνα μεταβῇ εἰς τὴν σχολὴν, ἐγείνειν ἄφαντον. Ἐκτοσε οὐδεμία ὑπῆρχεν εἰδήσις περὶ τοῦ κορασίου, ὅτε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀνεκαλύφθη ἐν ἀποσυνθέσει τὸ πτώμα του ἐντὸς τοῦ Σηκουάνα. Αἱ ἀστυνομικαὶ ἀρχαὶ ἐπεδόθησαν εἰς συντόνους ἀνοκρίσεις καὶ ἐρεῦνας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ παιδίον ἠτύοκτόνησεν ἐξ ἀπαγοχητεύσεως ἀπὸ τὸν βίον κατόπιν πολὺ ζωνῆς σκηπῆς μετὰ τῆς μητρικῆς του.

διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὁ πρὸ τινος ἀποθανὼν μεγαλοπράγμων Ἄγγλος Σέσιλ Ρόδς ἐκληροδότησε διὰ διαθήκης ὀλόκληρον τὴν ἐκ 400 ἑκατομμυρίων φράγκων περιουσίαν του διὰ τὴν πραγματοποίησιν εὐρυτάτου ἐκπαιδευτικοῦ σχεδίου. Σχολαὶ καὶ Πανεπιστήμια θὰ ἰδρυθῶσιν εἰς ὅλας τὰς ἀγγλικὰς ἀπειρίας, σκοπὸς δὲ τούτων εἶναι, κατὰ τοὺς ὅρους τῆς διαθήκης, ἡ ἀνύψωσις τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τῆς βρεττανικῆς φυλῆς. Αἱ ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες ἐκθειάζουσι τῆς διαθήκης ταύτης τὴν ὑψηλὴν εὐεργετικότητά καὶ ἐξαιροῦσι τοῦτο κυρίως τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἀποθανὼν θεώρει τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδείσεως ὡς τὸ οὐσιωδέστατον στοιχεῖον τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας.

Πρόεδρος παλαιῶν.

Κατὰ τὰς ἐφημερίδας τῆς Νέας Ὑόρκης τακτικῶς καθ' ἐκάστην ἀπὸ τινων ἡμερῶν πρῶϊαν καὶ ἐσπέραν εἰσερχεται εἰς τὸν Λευκὸν Οἶκον ὁ καθηγητὴς τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων κ. Ὁβριάν. Τί ζητεῖ εἰς τὸ μέγαρον τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας ὁ διδάσκαλος οὗτος τῆς γυμναστικῆς; Ἐκτελεῖ ἀπλοῦστατα δις τῆς ἡμέρας ἀσκήσεις πάλης μετὰ τοῦ προέδρου κ. Ρόζβελτ, ὅστις ἐπάχυνε πολὺ ἀπὸ τινος ἕνεκα ἀνεπαρκούς κινήσεως καὶ εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἰατροὶ συνέστησαν τὴν ἀσκήσιν ταύτην. Ὁ πρόεδρος εἶναι ὑψηλὸς καὶ εὐσαμὸς, ὁ δὲ διδάσκαλός του ἀπ' ἐναντίας βραχυὺς καὶ ἰσχνός. Δὲν εἶναι λοιπὸν καὶ πολὺ εὐκόλος ἡ ἐργασία καὶ ὅταν ἐξέρχεται ἐκ τοῦ Λευκοῦ Οἴκου—λέγει μίαν ἀμερικανικὴν ἐφημερίδα—ἔχει τὸ ἦθος ἀνθρώπου, ὅστις ἐκέρδησε τὸν ἄρταν του κυριολεκτικῶς ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου του.

Γαμήλιον γεῦμα.

Ἐνὸς πολωνικοῦ γάμου τὸ συμπόσιον, τοῦ ὁποῖου οἱ συνδαιτυμόνες ἀνῆρχοντο εἰς ἑκατὸν διήρκεσε—κατὰ τινὰ ἐφημερίδα τῆς Βαρσοβίας,—μέ τινα χάριν τοῦ ὕπνου διαλείμματα, ἐπὶ πέντε ἡμέρας. Κατηναλώθη δὲ εἰς τὸ συμπόσιον τοῦτο εἰς βοῦς, 8 μόσχοι, 8 πρόβατα, 6 χοῖροι, 40 χῆνες, 130 γῆσαι καὶ ὄρνιθες, 30 βαρέλλια ζύθου, 30 βαρέλλια βραχῆς, 50 φιάλαι ἄλλων ποτῶν καὶ οἶνος ἀνυπολόγιστος.